cludit auxilium speciale, & motionem gratuitam Dei, sed donum habituale gratiæ. Ibi enim expresse ait, gratiam dupliciter accipi. Primo: pro eo, quo homo a Deo excitatur ad convertendum se, ut gratiam gratum facientem acthiat: quod gratia gratis data dici potest; & sic sine gratia gratis data homo se ad gratiam non præparat. Secundo pro aliquo dono habituali animæ infuso, & licet aliqui dicunt, sine hoc neminem posse se ad gratiam gratum facientem præparare; ipse tamen S. Th. ibi docet, sine hoc dono habituali, ex solo libero arbitrio, excitato tamen per gratiam gratis datam, seu actuale auxilium Dei, posse se præparare ad gratiam gratum facientem, seu habitualem habendam, alias abiretur in infinitum.

V. De ipsa prima gratia auxiliante, seu excitante, dubitatum olim fuit: an ad ipsam, sicut ad gratiam gratum facientem, detur ex parte hominis aliqua dispositio, condignitas, meritum, seu præparatio. Et Semipelagiani quidem, ut nuper dicebamus, asserebant, primam gratiam, unde fides, & justificatio sumit initium primamque Dei vocationem esse ex nobis; nempe, intuitu boni operis nostri facti ex solis naturæ viribus, tamquam propter meritum de condigno, vel saltem de congruo, concedi.

VI. Aliqui tamen Doctores Catholici volunt, ex viribus naturæ dari causam dispositivam, esto non meritoriam, primi supernaturalis auxilii. Inter hos recensetur Scotus, Durandus, Gabriel &c. Alii vero dicunt, opera bona ordinis naturalis, non esse quidem natura sua dispositiones ad primam gratiam, primamque Dei vocationem; esse tamen ex lege Dei, & pacto inito cum Christo de non neganda gratia facienti quod in se est, ex viribus naturæ: quo pacto cum gratia auxiliante connexionem aliquam, vel proportionem saltem congruitatis accipiunt. Ita Molina *in Concordia disp.* 10. plures ex Recentioribus secum trahens. De his omnibus egimus citato *Tom.* 1. *in* 1. *part. q.* 3. *de Causis Prædest. dub.* 1. & 2. aliqua tamen pro uberiori cognitione hic breviter dicemus.

§. II.

Resolutiones.

VII. Dico primo. Fide certum est, quod nemo ex solis naturæ viribus, sine auxilio gratiæ specialis, potest se ad gratiam habitualem consequendam præparare; sic, ut eam de condigno mereatur. Est contra Pelagium, cujus unum ex præcipuis dogmatibus hoc erat: *Gratiam secundum merita nostra dari.* Quod & Pelagius ipse, ne a Concilio Palæstino damnaretur, ejurare coactus fuit. Et Patres ibi congregati, sicut & tota Ecclesia Catholica, pro condemnato habuerunt semper, constantissime asserentes; *Gratia non secundum merita nostra dari*; propter rationes quas citato *Tom.* 1. *in part.* 1. *quæst.* 3. *Dub.* 1. §. 3. *n.* 16. expendimus. Quibus nunc addo August. *Epist.* 107. modo 217. *ad Vitalem cap.* 6. sic argumentem: *Quomodo voluntatis humanæ meritum sequatur gratia, cum detur & parvulis, qui nondum possunt velle, seu nolle? Quomodo gratiam vel in majoribus dicuntur præcedere merita voluntatis; si gratia, ut vera sit gratia, non secundum merita nostra datur? Quam sententiam Catholicam Pelagius ipse sic timuit; ut eos, qui dicunt, gratiam Dei secundum merita nostra dari, sine dubitatione damnaret, ne a Catholicis judicibus damnaretur.* Et Epist. 106. modo 186. ad Paulinum c. 2. *Si* (inquit) *quæsere volueris ante gratiam, quid meruerit, ut acciperet eam, mala sua poterit homo invenire, non bona; etiamsi eum unius diei ultam habentem super terram gratia Salvatoris invenerit.*

VIII. Hinc Tridentinum *Sess.* 6. *Can.* 3. ait: *Si quis dixerit, sine prævenientis Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur: anathema sit.* Et *Sess.* 14. *c.* 4. Enumerans attritionem inter dispositiones ad gratiam justificationis in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam, eam dicit: *Donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat.*

IX. Triplici ratione hæc veritas probari potest. Prima ex D. Thom. hac *quæst.* 109. *art.* 6. finis, & principium alicujus effectus debent, quoad ordinem proportionari, quia idem est ordo finium, & agentium: at finis omnis dispositionis ad gratiam habitualem est, hominem conjungere Deo, ut auctori, non naturæ, sed supernaturali, & ut possidendo per gloriam; ergo principium ad hoc movens debet esse Deus auctor supernaturalis. —— Secunda sumitur ex eodem 3. *contra Gent. cap.* 149. Nulla causa particularis potest prævenire actionem causæ universalis, sicut nulla causa sublunaris potest prævenire motum cælestem: sed anima humana se habet ut causa particularis, Deus autem auctor gratiæ ut causa universalis; ergo non potest prævenire sua actione motionem Dei, seu se præparare ad gratiam habitualem actione, quæ a Deo auctore gratiæ non sit. —— Tertia ex hoc *artic.* 6. sumpta talis est. Se præparare ad gratiam habitualem, est se convertere ad ultimum finem supernaturalem: sed licet homo per seipsum, & ex motione causæ particularis possit se convertere ad finem proximum: ad finem tamen ultimum se convertere nequit, nisi per motionem primi moventis: *Sicut animus militis movetur ad quærendam victoriam ex motione Ducis exercitus; ad sequendum autem vexillum alicujus aciei ex motione tribuni*; ergo cum Deus sit primum movens simpliciter, ex ejus motione est, quod homo ad ultimum finem supernaturalem, & simpliciter ultimum convertatur.

X. Dico secundo. Homo ex viribus naturæ nequit ultimo modo, nec remote, se disponere ad primam gratiam, puta vocationis ad fidem. Est contra Semipelagianos a nobis probata citato *Tom.* 1. *in p. Quæst.* 3. *Dub.* 1. §. 3. *n.* 17. Unde ibi dicta conferenda sunt; & præsertim auctoritates tum ex Scripturis, tum ex Augustino expensæ. Nunc addo: Si homo sine auxilio, & gratia Dei posset ad gratiam auxiliantem se præparare; hoc esset, vel per humanas vires eam invocando, vel credendo, volendo, desiderando, pulsando, sed in primis solis naturæ viribus non potest, nec de gratia cogitare, multo minus eam quærere, ut ostensum est citato loco §. 4. *n.* 31. Deinde quantumcumque ponatur quispiam, solis naturæ viribus gratiam invocare, credere, velle, desiderare, non idcirco dabitur ei gratia; ergo non erit ad illam dispositus. Min. prob. ex *Can.* 2. Concil. Araufic. ubi dicitur: *Si quis per invocationem humanam, gratiam Dei dicit posse conferri, non autem gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Isaiæ Prophetæ, vel Apostolo idem dicenti: Inventus sum a non quærentibus me; palam apparui his, qui me non interrogabant.* Idem statuit *Can.* 6. addens, quod qui contrarium sentit: *Resistit Apostolo dicenti: Quid habes, quod non accepisti? & Gratia Dei sum id, quod sum.* Et Can. 7. *Si quis* (inquit) *per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare ut expedit, aut eligere, sive salutari, idest Evangelica prædicationi, consentire posse confirmat, absque illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati, hæretico fallitur spiritu.*

XI. Dico tertio. Opera moraliter bona Deum non movent ad dandam gratiam auxiliantem; nec de congruo ex Dei lege, vel pacto inito cum Christo, quod facienti quod in se est, Deus daturus sit gratiam. Assertio contra Molinam statuta, & probata est sæpe citato *Tom.* 1. *in* 1. *part. Quæst.* 3. *de Caus. Prædest. toto Dub.* 2. ubi ostendimus, opera moraliter bona ex se movere non posse Deum ad dandam gratiam; nec dari ullum pactum initum cum Christo de ea danda ex talibus operibus: & quod illud dictum: *Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam*, exponendum est, ex D. Thoma, de faciente quod in se est, non viribus naturæ, sed gratiæ. Videantur ergo ibi dicta.

XII. Nunc sic discurro. Arausicani Patres, ex superius dictis, & quotquot contra Pelagianos, & Semipelagianos pugnarunt, constantes fuerunt in hoc principio: *Gratiam non secundum merita nostra dari.* Et Arausicanum II. *Can.* 6. damnat eum, qui sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, & pulsantibus, misericordiam dicit conferri: atqui hæc adeo generaliter non dixissent, si adesset lex, & pactum de danda gratia facienti quod in se est viribus naturæ; ergo &c. Vel Patres illi ignorarunt istud pactum, quod supponit Molina; vel istud pactum non datur. Minor pro prima parte probatur. Si esset lex, conventio, & pactum de danda gratia facienti quod in se est ex naturæ viribus; jam posita tali conventione, & pacto, in bonis operibus per naturales vires factis esset quoddam meritum, fundans aliquam rationem debiti, ut propter illa gratia daretur. Nam pactum, & conventio aliquod debitum justitiæ fundat: quod ostendit Christus, *Matth.* 20. in Parabola de Operibus, ubi supposita conventione denarii pro labore diurno, denarium merces fuit, & debitum titulo justitiæ. Quare illis Dominus dixit: *Nonne ex denario convenisti mecum, tolle quod tuum est, & vade.* Ergo si adesset conventio de danda gratia facienti quod in se est solis naturæ viribus gratia evaderet merces, debita, & non gratis; sed secundum meritum daretur, & gratia non esset gratia: quia posita tali conventione, in gratia conferenda rationem illorum operum haberet, eamque illis ab homine positis teneretur dare.

Si dicas, tale debitum esse solum in ordine ad Christum, cum quo æternus Pater tale pactum inisit; non vero in ordine ad hominem;

Contra est. Nam si aliquis Rex ad instantiam Filii conderet legem, qua promitteret, se daturum Civitatem cuicumque ex militibus, qui primus illam ingrederetur; posita tali lege, qui primus ingrederetur Civitatem, eam faceret sibi debitam, & talis ingressus faceret, ut non ex gratia illi conferretur; ergo si Pater æternus legem &c.

XIII. Secunda etiam pars probatur. Nam si facienti quod in se est naturæ viribus Deus ex pacto dat gratiam; ergo jam sine gratia conanti, volenti, desideranti, pulsanti confertur misericordia Dei. Quod tamen a Concilio Arausicano II. in Semipelagianis damnatum fuisse *Can.* 6. vidimus.

§. III.

Contra præfatas Assertiones Militantes.

XIV. Quæ contra primam, & secundam assertionem in favorem Pelagianorum, & Semipelagianorum afferri solent, proposita a nobis fuerunt, & soluta citato *Tom.* 1. 1. *part. Quæst.* 3. *de Causis predest. Dub.* 1. §. 4. Quæ vero pro sua opinione adducit Molina, soluta etiam fuerunt ibidem *Dub.* 2. §. 2. quo Lectorem remitto. Præter tamen ibi dicta.

XV. Objici potest primo. Prima gratia auxilians supernaturalis eget aliqua dispositione ex parte subjecti: sed hæc non potest esse supernaturalis, alioquin alia supernaturali dispositione indigeret, & sic in infinitum; ergo debet esse naturalis, & consequenter homo, ex viribus naturæ, potest se disponere ad primam gratiam. Min. patet. Major vero prob. ex D. Thom. 1. *part. quæst.* 12. *art.* 5. ubi sic ait: *Omne, quod elevatur ad aliquid, quod excedit suam naturam, oportet, quod disponatur aliqua dispositione.* At prima gratia auxilians excedit naturam hominis; ergo ut elevetur ad illam, debet aliqua dispositio præcedere.

XVI. Respondeo, neg. maj. Ad prob. Explico S. Th. ad aliquid se habens per modum termini, & formæ completæ, conc. maj. ad aliquid se habens per modum viæ, & motus ad terminum, neg. maj. Ad gratiam ergo habitualem, quæ est forma habens esse completum, & terminus justificationis, requiritur præparatio ex parte hominis; non vero ad suscipiendum auxilium gratiæ, quod datur per modum viæ, & motionis: Ita se explicat idem S. Doctor, tum hac *qu.* 109. *art.* 6. *ad* 3. tum *q.* 112. *art.* 2. his verbis: *Gratia dicitur dupliciter. Quandoque quidem ipsum habituale donum Dei: quandoque autem auxilium Dei moventis animam ad bonum. Primo igitur modo accipiendo gratiam, præexigitur ad gratiam aliqua gratia præparatio; quia nulla forma potest esse, nisi in materia disposita. Sed si loquamur de gratia, secundum quod significat auxilium Dei moventis ad bonum, sic nulla præparatio requiritur ex parte hominis, quasi præveniens divinum auxilium: sed potius quæcumque præparatio in homine esse potest, est ex auxilio Dei moventis animam ad bonum.* In loco autem citato ex 1. *part.* loquitur de forma se habente per modum termini; nempe, de divina essentia per modum formæ intelligibilis: & ad hanc, ut uniatur intellectui beato, dicit, prærequiri lumen gloriæ tamquam disponens intellectum ad talem unionem. Ad quod probandum assumit hoc principium: *Omne, quod elevatur ad aliquid, quod excedit suam naturam, oportet, quod disponatur aliqua dispositione, quæ sit supra suam naturam.* Ex quo patet etiam, quod si ad primam gratiam auxiliantem deberet admitti aliqua dispositio; hæc deberet esse non in natura, sed *supra naturam*. Quare S. Thomas in totum pugnat cum contraria sententia.

XVII. Secundo objici potest. Actus mere naturales conducere possunt ad gratiam impetratorie; ergo etiam dispositive. Cons. probatur ex paritate rationis. Ant. vero est D. Thomæ 2. 2. *qu.* 83. *art.* 16. in corp. dicente: *Orationem vero peccatoris ex bono naturæ desiderio procedentem, Deus audit, non quasi ex justitia, quia peccator hoc non meretur, sed ex pura misericordia.* Et ibid. *ad* 2. ait de peccatore: *Et quamvis ejus oratio non sit meritoria, potest tamen esse impetrativa; quia meritum innititur justitiæ, sed impetratio innititur gratiæ.*

XVIII. Respondeo, neg. antec. Nec oppositum docet S. Thom. Dum enim dicit, quod Deus exaudit orationem peccatoris ex bono naturæ desiderio procedentem; loquitur de bono desiderio naturæ, non unde sumptæ, sed ut elevatæ per fidem auxiliantem, & desiderio in fide fundato. Unde subdit, quod exauditur, si nempe: *Pro se petat necessaria ad salutem, pie, & perseveranter.* Quomodo autem necessaria ad salutem petere orando potest, quin talis oratio sit donum Dei a fide procedens? Id clare exprimit eadem *qu.* 83. *art.* 15. *ad* 1. his verbis: *Oratio sine gratia gratum facienti meritoria non est, sicut nec aliquis actus virtuosus. Et tamen etiam oratio, quæ impetrat gratiam gratum facientem, procedit ex aliqua gratia, quasi ex gratuito dono. Quia ipsum orare est quoddam donum Dei, ut Augustinus dicit in lib. de Perseverantia* (cap. 23.) Et ibi ad 3. *Oratio* (inquit) *innititur principaliter fidei, non quantum ad efficaciam merendi, quia sic innititur principaliter charitati; sed quantum ad efficaciam impetrandi: quia per fidem habet homo notitiam omnipotentiæ divinæ, & misericordiæ, ex quibus oratio impetrat, quod petit.*

XIX. Alias auctoritates S. Thomæ congerit Molina, ut ostendat, pactum de danda gratia facienti quod in se est viribus naturæ, agnitum fuisse a S. Doctore, & probatum. Attamen citato *Tom.* 1. *Quæst.* 3. *Dub.* 2. §. 2. *n.* 13. quæ sit genuina S. Doctoris mens, & quam contraria opinioni Molinæ, ostensum est.

XX. Objici solet tertio illud Proverb. 16. v. 1. *Hominis est, animam præparare, & Domini, gubernare linguam.* —— Respondimus loco citato *num.* 12. Hominis esse, animam præparare cum adjutorio Dei; ita enim explicat S. Augustinus ibi allatus.

Sed contra hanc responsionem obstare videtur. Nam ibi per antithesim dicitur, quod hominis sit, animam præparare, & Domini, gubernare linguam: sed hæc antithesis non subsistit, nisi solius hominis sit, animam præparare, cum gubernare linguam, quod dicitur esse Domini, sit etiam hominis divina gratia adjuti; ergo &c.

XXI. Respondeo, antithesim juxta datam explicationem bene subsistere. Quoniam etsi homo animam per divinam gratiam præparavit; non potest tamen linguam suam gubernare, nisi adhuc aliud novum gratiæ beneficium ei donetur. Significatur ergo, quod quantumcumque homo se præparaverit, & animo suo præcogitaverit, quid, quomodo velit eloqui ea, quæ ad salutem necessaria sunt (quod sine speciali Dei gratia facere nequit) tamen quando venitur ad eloquendum illa præcognita, opus sit nova Dei gratia, ut hoc convenienter fiat. Et quoniam illam gratiam solus Deus dat, & quidem non semper; ut proinde aliquando contingat, hominem, etsi multum conetur, vehementerque cupiat, non posse tamen eloqui, quod cogitavit: ideo gubernare linguam recte asseritur esse solius Domini.

XXII. Objici potest quarto. Magis congruum videtur, quod Deus det gratiam vocationis ad fidem ei, qui bene vivit moraliter, quia hic habet cum gratia minorem repugnantiam, minusque propterea est indignus; quam illi, qui pluribus flagitiis & gravioribus sordidatus, magis gratiæ resistit, eaque magis est indignus.

XXIII. Respondeo, nego ant. Esto enim qui bene vivit moraliter, minus sit indispositus, & minus indignus, minusque resistat gratiæ Dei: non propterea sequitur, quod sit magis congruum, dare gratiam minus indispositis: nulla enim est congruitas, sive ex parte Dei: sive ex parte hominis. Non ex parte Dei; quia Deus gratiæ suæ Dominus est, nulli debitor, neque titulo convenientiæ, aut congruitatis: sed cum omnis homo sit peccato subjacens, vel personali, vel originis, dum Deus unum, esto magis indignum sua gratia liberat, misericordiam exercet; dum vero alium, licet minus indignum, in peccato relinquit, justitiam exercet. Neque ex parte hominis, quia homo nullam proportionem habet ad gratiam. Alioquin si aliquam proportionem congruitatis, per bona opera naturalia, habere ad gratiam, maxime primam; jam homo esset quodammodo initium suæ salutis, se se ab aliis discerneret, posset adversus alterum inflari, & in se gloriari; quod scilicet gratiam sit consecutus; quia non est sicut cæteri, raptor, adulter, homicida &c. quod est contra dictum Apostoli 1. *Corineb.* 4. *vers.* 6. & 7. Quia ergo gratia, & Deus vult declarare, se eam omnino gratis dare; ideo nullo modo dicendum est, aliquam intervenire congruitatem in ea conferenda intuitu operum, quæ solo naturæ ductu fiunt, absque gratia.

XXIV. Audiendus propterea est Augustinus *Epist.* 105. modo 194. ad Sixtum: *Non omnium est fides, qui audiunt verbum, sed quibus Deus partitur mensuram fidei: sicut nec omnia germinant, quæ plantantur, & rigantur, sed quibus Deus dat incrementum. Cur autem ille credat, ille non credat, cum ambo idem audiunt; & si miraculum in eorum conspectu fiat, ambo idem videant: altitudo est divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, cujus inscrutabilia sunt judicia, & apud quem non est iniquitas.* Et infra: *Cur illum potius, quam illum liberet, scrutetur, qui potest, judiciorum ejus tam magnum profundum. Verumtamen caveat præcipitium.* Quod certe Augustinus non diceret, si agnosceret pactum de danda gratia ei potius, qui moraliter bene operatur. Esset enim facilis responsio, hunc potius, quam alium ad fidem converti: quia per bona opera moralia reddidit se dignum, ut traheretur per gratiam vocationis ad fidem.

D U B I U M XII.

An qui jam consecutus est Gratiam Habitualem, indigeat ulteriori Gratia Auxilio ad bene operandum, & quo?

§. I.

Doctrina D. Thomæ.

I. Sanctus Thomas hoc *art.* 9. docet, hominem lapsum, sed jam per gratiam habitualem sanatum, ac reparatum, exterisque virtutibus infusis adauctum, non egere quidem ulteriori habitu infuso: egere tamen auxilio actuali, quo moveatur ad bene operandum, secundum habitus supernaturales, quibus ornatur. Cujus duplicem affert rationem. Unam generalem militantem etiam pro homine integro: quia, nimirum nulla res creata potest in actum prodire, nisi a Deo moveatur ad agendum. Alteram specialem pro homine lapso: quia licet per gratiam habitualem sanetur homo quantum ad mentem, quæ per illam fit Deo subjecta; non tamen perfecte sanatur quantum ad carnem. Quandiu enim in hoc mortali corpore agit, manet in eo corruptio fomitis; qui, nisi reprimatur, continuo contra rationem machinatur: manet in intellectu multa ignorantiæ obscuritas, qua sæpe nescimus, quid nobis sit agendum, quid operandum, quid a Deo petendum, juxta illud Roman. 8. vers. 26. *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram; nam quid oremus, sicut oportet, nescimus.* Multa quoque in voluntate sunt vulnera, & pronitas ad peccandum; multæ demum occasiones, multa pericula, multæ tentationes: quæ omnia, nisi ulteriori gratiæ auxilio avertantur, & homo roboretur, esse non poterit, quin labatur. Hinc revocanda sunt, quæ supra diximus *Dub.* 9. §. 2. *Affert.* 2. *nu.* 8. & §. 3. *num.* 10. ubi ostendimus, ad diu vitanda omnia peccata mortalia homini lapso esse necessariam, præter gratiam habitualem, etiam gratiam actualem.

II. Esto autem ibi dicta meo Candidato sufficerent; ulterius tamen rem hanc pertractandam duxi, quærens: an ad omnes, & singulas pias, seu salutares actiones exercendas, homini justo necessaria sit aliqua nova gratia actualis, seu novum aliquod, speciale, & gratuitum auxilium, quod, præter gratiam habitualem, ad earum singulas ei conferatur, & rursus: an sit vera, & nova specialis gratia; & tandem, an sit gratia efficax.

§. II.

Resolutiones.

III. Dico primo. Fide catholica certum est, *gratiam adjutrices actus dari.* Oppositam enim propositionem damnare, tamquam hæreticam, coactus fuit Pelagius in Synodo Diospolitana Palæstinæ, ne ipse ut hæreticus damnaretur, teste S. August. *libr. de Gestis Pelagii cap.* 4. & *Epist.* 106. modo 186. & 107. modo 217. *ad Vitalem c.* 2. scribens: *Hæc est illa Pelagianorum mala, male diffamata, meritoque reprobata, & ab ipso etiam Pelagio, timente damnari, in Orientalium Episcoporum judicio damnata sententia, qua dicunt, gratiam Dei non ad singulos actus dari.* Et postea inter duodecim sententias, quas se tamquam ad fidem veram pertinentes profiteri

ri testatur, hanc recenset: *Scimus majoribus* (hoc est adultis, seu ratione utentibus) *ad singulos actus dari*.

IV. Hinc probat Scriptura. Joann. 15. vers. 5. *Sine me nihil potestis facere*. Super quæ August. *tract.* 8. *in Joannem*, observat, Christum non dixisse: aut *multum*, aut *parum*; sed *nihil* potestis facere. Item ad Philipp. 1. vers. 6. *Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque diem Christi Jesu*. Et cap. 2. v. 13. *Deus est enim, qui operatur in vobis, & velle & perficere pro bona voluntate*. Et *ad Hebr.* 13. vers. 21. Deus *aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem, faciens in vobis, quæ placeat coram se*. Et, ut cæteras omittam, ponderanda est illa Pauli sententia. 1. Cor. 4. v. 7. *Quis te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti?* Si enim ad aliquod opus bonum non daretur gratia actualis; sed sufficeret gratia habitualis, sequeretur, quod e duobus Justis gratiam habitualem habentibus, quorum unus bonum operaretur, alius otiosus maneret; ille se discerneret ab isto, haberet aliquid, quod non accepisset, posset que in se gloriari, & adversus alterum inflari.

V. Hinc Synodus Palæstina laudata distinguit gratiam majorum a gratia parvulorum; & dicit, hanc *majoribus ad singulos actus dari*; ergo non loquitur de gratia habituali, quæ in utrisque conservatur, sed de nova gratia actuali, quæ majoribus datur; neque enim idem est *dari*, ac *conservari*. Quapropter, sive loquamur de adultis, qui dono gratiæ habitualis jam instructi sunt; sive de Cathecumenis, & pœnitentibus, seu generaliter de quibuscumque boni aliquid salutaris cogitantibus, volentibus, agentibus: fatendum est, nihil eorum facere, nisi ipsis detur ad singula adjutorium gratiæ actualis supernaturalis. Id constat etiam ex Constitutione ducentorum quatuordecim Episcoporum, quam contra inimicos gratiæ Christi totus Mundus amplexus est, & quam Sanctus Prosper *Responf.* 8. *ad Capit. Gallorum*, refert: ubi resolutum fuit: *Gratiam Dei per Jesum Christum non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam nos per actus singulos adjuvare: ita ut sine illa nihil vera sanctaque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus*. Et rursus ex Epistola Cælestini ad Episcopos Galliæ Capit. 8. scribentis: *Ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium. Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt: ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium; & in bonis quibusque voluntatis humanæ singulis moribus, magis illius valere non dubitemus auxilium*. Quibus Cælestini verbis indicatur primo: ad singulos actus salutares gratiam Dei actualem requiri; non solum sumendo pro generibus singulorum, sed pro singulis generum: ait enim: *In bonis quibusque singulis moribus*. Secundo: eum loqui, non de tali gratia, quæ efficaciter inspiret, & operetur, si homo velit, & non efficaciter faciat, ut velit: sed de gratia faciente efficaciter, ut velit: id enim indicat illud *magis valere*. Magis enim valet, qui prævalet: prævalet autem qui ab alterius consensu non dependet, sed eum sibi subjicit, facitque, ut alter consentiat. Quare

VI. Dico secundo. Dum dicitur, gratiam ad singulos actus dari, sermo est de gratia efficaci. Sequitur ex prælaudatis Cælestini verbis. Quod confirmat modus precandi Ecclesiæ, quæ a Deo petit gratiam dantem non solum posse, sed etiam agere. Unde Dominica quarta post Pascha: *Da* (inquit *populis tuis id amare, quod præcipis, id desiderare, quod promittis*. Dominica quinta: *Deus, a quo bona cuncta procedunt, largire supplicibus tuis; ut cogitemus, te inspirante, quæ recta sunt, & te gubernante, eadem faciamus*. Dominica duodecima post Pentecost. *De cujus munere venit, ut tibi a fidelibus tuis digne, ac laudabiliter serviatur*. Dominica decimasexta: *Tua nos, quæsumus Domine, gratia semper præveniat, & sequatur; ac bonis operibus faciat esse intentos*. His, & similibus precandi formulis constat, Ecclesiam a Deo petere ad singulos actus gratiam, quæ faciat, ut agatur, & propterea gratiam efficacem. Id etiam ostendunt testimonia Scripturæ superius allata pro prima assertione.

VII. Hanc fuisse gratiam, quam admitti ad singulos actus a Pelagio postulabant Patres, ostendit Augustinus *lib. de Gratia Christi cap.* 10. his verbis: *Sed nos eam gratiam volumus, ipse aliquando fatentur, qua futura gloriæ magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur, & speratur; nec solum revelatur sapientia, verum etiam & amatur: nec suadetur solum omne, quod bonum est, verum & persuadetur . . . . Hanc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solum vocari, verum etiam esse Christianus*. Atqui gratia, qua creditur, & speratur, qua sapientia amatur, qua persuadetur, est gratia efficax, quæ nimirum dat agere; ergo &c.

VIII. Quæres: an ad singulos actus salutares necessaria sit gratia excitans, præveniens, & adjuvans?

Respondeo affimative. Universale est enim illud Augustini lib. 2. de Peccat. merit. cap. 18. *Quoniam quod a Deo nos avertimus, nostrum est: & hac est voluntas mala. Quod vero ad Deum nos convertimus, nisi ipso excitante, atque adjuvante non possumus: & hac est voluntas bona. Quid habemus, quod non accepimus?* Gratiæ insuper prævenientis, & subsequentis necessitatem agnoscit *lib.* 2. *ad Bonif. cap.* 9. dicens: *Si nos non prævenit Deus, non solum non perficitur, sed nec inchoatur ex nobis. Si enim sine illo nihil possumus facere, profecto nec incipere, nec perficere. Quia ut incipiamus, dictum est* (Psalm. 58.) Misericordia ejus prævenit me. *Ut perficiamus, dictum est* (Psalm. 22.) Misericordia ejus subsequetur me. Et in Enchirid. cap. 33. *Nolentem prævenit, ut velit, volentem subsequitur, ne frustra velit*. Quibus conformiter Sanctus Gregorius Homil. 10. in Ezech. *Ipse* (inquit) *aspirando nos prævenit, ut velimus, qui adjuvando subsequitur, ne inaniter velimus, sed possimus implere quod volumus*. Et S. Bernardus in Tract. de Gratia &c. *Conatus liberi arbitrii ad bonum, & cassi sunt, si a gratia non adjuventur; & nulli, si non excitentur*.

IX. Quia vero Dei gratia dupliciter intelligi potest nos adjuvare: uno modo, quia nos juvat ad faciendum opus bonum, ipsum simul cum homine faciendo; non tamen hominem movendo, neque ipsum hominem agendo: Alio modo, agendo in hominem: ipsum movendo; & faciendo, ut agat; ac insuper influendo in opus, illudque simul cum homine operando: Scriptura, & Patres, ubi de adjutorio gratiæ ad singulos actus scribunt; illud, juxta hunc posteriorem modum, intelligunt. Loquuntur de adjutorio, quo non solum bene volumus, & bene operamur; sed per quod etiam fit, ut bene velimus, & bene faciamus. Ut ex D. August. lib. de Correptione, & gratia cap. 12. *Tantum Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint, quia sic volunt, ideo sic velint, quia Deus operatur, ut velint*. Et Conc. Arausic. II. cap. 9. *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operatur*. Quod egregie confirmat celebre S. Augustini dictum lib. de Gratia, & lib. arb. cap. 16. *Certum est, nos facere cum facimus, sed ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit: faciam, ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis, & faciatis*. Sed de hoc plura alibi diximus, & infra dicemus.

X. Quæres tamen: Cum gratia ad singulos actus detur, quid gratiæ, quid libero hominis arbitrio tribuitur?

Respondeo, bonum opus non partim gratiæ, partim libero arbitrio; sed totum gratiæ, totum libero arbitrio tribui. Quod totum opus bonum Dei gratiæ tribuatur, ostendit primo Scriptura, quæ asserit, sine Dei gratia nec parum, nec multum nos posse, sed nihil: *Sine me nihil potestis facere*. Asserit quoque, id omne, quod in nobis bonum est, a Deo esse, Jacobi v. 17. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum*. Secundo id ostendit orationis præceptum, quo jubemur totum, non partem ejus, quod pertinet ad salutem, a Deo petere. Tertio ex Patribus, & præsertim Augustino *in Enchiridio Cap.* 32. docente: ideo dictum esse: Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: *Ut totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam, & præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam*. Et lib. de Dono Persever. cap. 13. *Hoc nobis expedit & credere, & dicere: hoc est pium, & verum, ut sic humilis, & submissa confessio, & detur totum Deo*. Cui subscribens Prosper lib. contra Collatorem c. ultimo: *Non est* (inquit) *devotionis, dedisse prope totum, sed fraudis retinuisse, vel minimum*.

XI. Porro: quod totum etiam tribuatur libero arbitrio, docet S. Bernardus *lib. de Grat. & lib. arb. cap.* 14. his verbis: *Non partim gratiæ, partim liberum arbitrium sed totum singula opere individuo peragunt: totum quidem hoc, & totum illa, sed ut totum in illo, sic totum ex illa*. Excipit tamen primam boni cogitationem, quæ mentem subit, addens: *Sic ergo tria hæc, hoc est, bonum cogitare, velle, & perficere, operatur in nobis, primum profecto sine nobis, secundum nobiscum, tertium per nos facit. Siquidem immittendo bonam cogitationem nos prævenit, immutando etiam malam voluntatem sibi per consensum jungit; ministrando eam consensui facultatem, foris per apertum opus nostrum internus opifex innotescit*.

§. III.

Contrariorum Rationes.

XII. Contra primam Assertionem objicitur primo. Gratia habitualis ad hoc datur, ut per eam possimus facere bona, & vitare mala; ergo qui eam habent, nulla alia gratia indigent ad faciendos actus bonos: alias gratia habitualis, vel frustra daretur, vel esset imperfecta, utpote non valens ad hoc, ad quod datur.

XIII. Ad hoc jam responsum fuit superius *Dub.* 9. §. 3. *num.* 16. & ex D. Thom. hac *q.* 109. *art.* 9. *ad* 1. neg. conseq. Nam gratia habitualis, & virtutes infusæ, non ad hoc dantur, ut agamus; sed ut per eas possimus, & habiles simus ad bona opera exercenda. Quod fit, ut etsi ad de facto bene agendum egeamus ulteriori auxilio, non tamen frustra datæ sint: quia finem, ob quem sunt datæ, nempe, hominem reddere Deo gratum, & potentem ad opera salutaria facienda, assequuntur. Nec sunt imperfectæ; quia perfectio gratiæ, & virtutum non est in eo posita, ut ulteriori divino auxilio non indigeant (quia, ut docet S. Thom. laudatus: *Etiam in statu gloriæ, quando gratia erit omnino perfecta, homo divino auxilio indigebit*) sed in eo, quod vires inferiores sibi perfecte subjiciant, ne contra judicium rationis excitentur: quod cum non habeant in viatoribus, ideo gratia in hoc statu dicitur a D. Thoma esse imperfecta.

XIV. Sed dices primo. Concil. Milevit. *Can.* 3. Statuit, gratiam, qua justificamur, non valere ad solam remissionem peccatorum, quæ jam commissa sunt: sed etiam ad adjutorium, ne committantur, & proinde ad faciendas etiam opera bona. Idemque repetitur in Conc. Africano circa tempora Bonifacii I. *Can.* 78.

Secundo. Gratia actualis efficax est tantum necessaria ad initium fidei, & ad perseverantiam usque in finem; de hac enim sola loquitur Augustinus in *lib. de Prædest. Sanctorum*, & *lib. de Dono perseverantiæ*; ergo &c.

XV. Respondeo ad primum. Præfata duo Concilia dicere quidem, gratiam justificationis valere ad adjutorium, ne peccata committantur; partim quia animam sanat, & bene disponit, ac perficit; partim quia secum trahit virtutes infusas, ex quibus sequitur, gratiam habitualem dare sufficiens posse: non tamen dicere, quod gratia habitualis sola sufficiat, ut peccata deinceps non committantur, sine ulteriori gratiæ actualis adjutorio, ut in præsenti loquimur.

XVI. Ad secundum respondeo conc. anteced. nego conf. Nam S. Augustinus in duobus citatis libris, quos edidit contra Semipelagianos, tantum sollicitus fuit, ostendere necessitatem gratiæ ad initium fidei, & ad perseverandum; quia hanc Semipelagiani negabant: non fuit tamen solicitus, eis ostendere necessitatem gratiæ actualis ad alios actus; quia hanc illi ultro concedebant. Cujus tamen necessitatem ad singulos actus in libris, quos edidit contra Pelagianos, qui eam negabant, strenue inculcavit, ut vidimus. Unde Libro *de Dono perseverantia c.* 24. de Semipelagianis loquens: *Sed quid plura?* (inquit) *Satis docuisse me existimo, vel potius plusquam satis: dona Dei esse, & incipere in Domino credere, & usque in finem in Domino permanere. Cætera vero bona ad vitam etiam, qua Deus recte colitur, pertinentia; etiam ipsi, propter quos hæc agimus, Dei dona esse concedunt*.

XVII. Objicitur secundo. Unicuique formæ debitus est Dei concursus ad suam operationem proportionatam; sicut calori debitus est concursus ad calefaciendum: sed gratia habitualis est forma quædam ad bonos, & salutares actus ordinata; ergo debetur illi concursus, & sic non est necessaria nova gratia.

XVIII. Respondeo, dist. maj. Unicuique formæ, ratione sui, omitto maj. ratione indispositionis subjecti, nego maj. Cum enim, ut supra diximus maxime *Dub.* 9. §. 2. *num.* 4.

Gratia habitualis in homine lapso posita, esto sanet animam quantum ad mentem, non tamen quantum ad corruptionem carnis; non ita illud reddit dispositum, & expeditum ad bonum, quin, ut tollat omnia obstantia ad actualem prosecutionem boni, debeatur illi concursus ad eam, & non sit nova gratia, cum conceditur. Quare, quidquid sit, an talis concursus sit debitus gratiæ secundum se; non est tamen debitus individuo, cui præ alio conceditur: sed illi est nova gratia, & quidem specialis. Videantur dicta citato loco.

XIX. Objicitur tertio: Ille, cui restituta est vita corporalis, potest absque novo supernaturali auxilio exercere operationes vitales, ut videre, audire &c. ergo similiter is, cui supernaturaliter restituta est vita animæ, potest sine novo auxilio supernaturali actiones animæ bonas operari.

XX. Respondeo, conc. ant. nego consequ. Operationes enim vitales, ut videre, audire &c. etiamsi earum principium sit supernaturaliter datum, seu restitutum, adhuc sunt naturales, nec vires naturæ excedunt: tam enim naturales erant operationes Lazari post resurrectionem, quam ante; & visio cæcati a Christo illuminati naturalis erat, sicut visio cujusque alterius: ideoque non minus absque supernaturali auxilio eas exercere poterant, quam quilibet alius homo: nam esto inchoatio, quoad modum, supra naturam fuerit, progressus tamen naturalis erat. At vita restituta animæ, per gratiam habitualem, supernaturalis est tam in initio, quam in progressu, & consummatione. Tam enim excedit naturæ vires animæ sanatio, & revocatio a morte peccati ad vitam per gratiam, quam opera salutaria inde procedentia: unde æque indiget supernaturali auxilio ad ista, quam ad illam. Aliqua propterea opera sunt, quæ initium supernaturale habent, sed non progressum, ut prædicta: alia vero supernaturalia sunt in initio, progressu, & consummatione, & hæc egent continuo divino auxilio supernaturali. Talis fuit ambulatio Petri super aquas: quamprimum enim Christus virtutem suam subtraxit, qua solidabat aquas, Petrus mergi cœpit. Talis, quod Paulus nocte, ac die maneret in profundo maris: quod Jonas triduo in ventre Cæti maneret vivus: quod ignis Babylonicus non combureret tres pueros: quod aquæ starent rectæ in mari rubro; & similia.

XXI. Objicitur quarto. Cereus ab igne accensus debet quidem conservari ardens, non tamen eget nova accensione, ut comburat stuppam; ergo nec gratia cor accensum eget nova gratia, ut affectus pravos exurat.

Confirm. Aqua, quamdiu in fonte manet, sponte salit: sed aqua ista est gratia, dicente Domino Joan. 4. v. 14. *Aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam*; ergo &c.

XXII. Respondeo primo, quod licet cereus accensus non egeat nova accensione, ut comburat stuppam; eget tamen nova Dei motione facientis, ut urat, quam si subtraheret, ignis non ureret stuppam: sicut ignis nec combussit Rubum, *Exod.* 3. nec ignis Babylonicus tres pueros. Unde Azorius lib. 1. Instit. Moral. cap. 21. qu. 8. *Deus* (inquit) *non solum cum igne urit, sed etiam facit, ut urat: quia sicut ignis non subsistit, nisi Deo volente, & facente, ut subsistat; sic non urit, non movet, non efficit, nisi Deus velit, & faciat, ut urat, moveat, efficiat*. Et postea: *Deum igne uti ad urendum, est ignem movere ad urendum, quia vult, ut urat, & volendo, motionem in igne imprimit, qua una cum illo urit ignis motus ab ipso Deo ad urendum*. Quare distingui potest conf. Non eget nova gratia, habituali, conc. conf., nova gratia actuali, & movente, nego conf.

XXIII. Resp. secundo, disparem esse rationem inter cereum accensum, & hominem lapsum habentem habitum gratiæ, & charitatis. Nam cereus accensus habet ignem jugiter excitatum, & actu ardentem: at homo justus habens gratiam habitualem, & charitatem, habet quidem ignem Spiritus Sancti, sed non actu ardentem, immo quasi sopitum: & ideo opus habet, ut per auxilium actuale quodammodo excitetur.

XXIV. Ad confirm. de aqua, dico primo, sicut de igne dictum est, quod salit, sed Deo faciente, ut saliat; cujus motio si deficeret, aqua non saliret: sponte ergo salit, sed non sine Dei concursu. Dico secundo, quod sicut aqua sponte salit e fonte, sed si inveniat impedimentum, eget manu illud tollente, ut saliat: ita gratia est fons aquæ salientis; sed cum ab appetitus pugna impediatur, ne actu saliat in vitam æternam: ideo indiget speciali auxilio, ut de facto saliat.

XXV. Objicitur quinto. Experientia docet, hominem justum posse elicere actum fidei, spei, & charitatis, quando vult; ergo non est ei opus gratia ad singulos actus.

Respondeo, neg. conf. Verum quidem est, hominem posse credere, sperare, diligere, quando vult; sed ut velit, voluntas ejus præparatur a Domino. Et quidem si justus sit, a Spiritu Sancto inhabitante per gratiam, & habitus quasi sopitos excitante: si vero justus non sit, ab eodem ut movente cor, & quasi a foris pulsante. Quemadmodum anima aliter excitat ad opus membrum sibi vitaliter conjunctum; aliter instrumentum ab ea separatum: illud enim excitat tamquam illud inhabitans; istud tamquam pure movens. Sic idem spiritus est, qui *operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate*, ut habetur, *Philipp.* 2. *v.* 13.

D U B I U M XIII.

An Homo in Gratia constitutus indigeat Auxilio speciali Gratiæ ad Perseverandum Finaliter?

§. I.

Aliqua Præmittuntur.

I. Perseverantia potest dupliciter usurpari. Primo pro continuatione in gratia longo tempore; abstrahendo ad hoc, quod continuetur usque ad mortem. Secundo pro conjunctione gratiæ cum morte, quæ vulgo perseverantia finalis nuncupatur. De perseverantia priori modo egimus supra, cum ostendimus, hominem, etsi justum, non posse diu abstinere a peccatis; & longo tempore perdurare in gratia, absque novo auxilio speciali. Superest modo agere de perseverantia secundo modo, quæ *Sola* (ait Augustinus) *informat moritum, remunerat currentem, coronat pugnantem, & ad portum conducit navigantem*: an scilicet sit speciale donum distinctum a dono gratiæ sanctificantis, & ab habitibus supernaturalibus gratiam comitantibus.

Dixi distinctum a dono gratiæ &c. Quod enim perseverantiæ donum sit distinctum a quocumque dono naturæ, suppono, ut de fide certum, contra impium Pelagium. Quia vero potest aliquid esse a gratia distinctum, & nihilominus cum illa connexum; quomodo concursus ad aliquando bene operandum supernaturaliter, qui est a gratia habituali distinctus, potest esse illi debitus ex providentia generali, ut diximus: idcirco quærimus: an donum perseverandi usque ad finem vitæ sit homini existenti in gratia prorsus indebitum, & beneficium specialissimum Dei; ut nulli unquam, & in nullo casu possit esse debitum.

II. Noto insuper cum S. Thoma hac *quæst.* 109. *artic.* 10. quod *perseverantia tripliciter dicitur. Quandoque enim significat habitum mentis; per quem homo firmiter stat, ne removeatur ab eo, quod est secundum virtutem, per tristitias irruentes, ut sic habeat perseverantia ad tristitiam, sicut continentia ad concupiscentias, & delectationes . . . . . Alio modo potest dici perseverantia habitus quidam, secundum quem homo habet propositum perseverandi in bono usque in finem. Et utroque istorum modorum perseverantia simul cum gratia infunditur, sicut & continentia, & cætera virtutes. Alio modo dicitur perseverantia continuatio quædam boni usque ad finem*. Et de hac in præsenti quærimus: an ad eam habendam indigeat homo, non quidem alia habituali gratia, sed divino auxilio; quod sit novum, & speciale donum a gratia, & communibus auxiliis distinctum.

III. In hac quæstione duo fuerunt errores, & duæ inter Catholicos versantur opiniones. Primus error fuit Pelagianorum; qui, sicut ad nullum pietatis actum, ita nec ad perseverantiam usque in finem, gratiam per Christum absolute necessariam esse contendebant. Alter fuit quorumdam Massiliensium Semipelagianorum; qui, ut scribit Hilarius ad Augustinum, asserebant, requiri quidem gratiam ad perseverandum usque in finem: sed quæ non sit specialis, & distincta a gratia, per quam quilibet Justus potest perseverare.

IV. Prima opinio affirmat quidem, perseverantiam finalem esse speciale donum indebitum Justo, quando ab instanti suæ justificationis usque ad finem vitæ longum tempus intercedit: quia hoc tempore occurrunt, vel præcepta difficilia observanda, vel tentationes graves vincendæ, vel alia pericula, ad quæ vitanda homo eget speciali gratia. Secus tamen ad perseverandum finaliter per breve tempus, in quo vel nullum occurrit præceptum servatu difficile, vel nulla gravis tentatio. Ita Vega in Trident. *lib.* 12. *cap.* 22. Idipsum a fortiori dicturus de perseverantia parvulorum, qui post Baptismum ante usum rationis moriuntur. Cui subscribit Duvallius. Unde hi Auctores perseverantiam asserunt speciale donum, non præcise, quia finalem, sed quia diuturnam. Altera vero opinio, eaque communis, asserit, perseverantiam finalem, sive ad longum tempus, semper esse speciale donum a gratia habituali, & communibus auxiliis distinctum.

§. II.

Resolutiones.

V. Dico primo. Ad perseverandum finaliter est necessaria gratia per Christum. Est contra Pelagianos. Prob. primo. Gratia est necessaria ad singulos pietatis actus, ut Synodus Palæstina Pelagium fateri coegit, & *Dub. præcedente* ostendimus: sed inter actus pietatis potissimum locum tenet perseverantia finalis, cum sine ea reliqui ad vitam æternam non perducant; ergo &c. Secundo. Perseverantia finalis est meritoria vitæ æternæ; vel ei saltem connexa est vita æterna, juxta illud Matth. 24. vers. 13. *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*, sed sine gratia per Christum vita æterna haberi non potest, Roman. 6. vers. 23. *Gratia autem Dei vita æterna in Christo Jesu Domino nostro*: ergo &c. Tertio. Perseverantia a Deo poscitur; ergo Dei donum est, neque enim a Deo poscitur, quod ipse non donat. Sic Augustin. lib. de Dono perseverantiæ cap. 2. *Cur perseverantia ista poscitur a Deo; si non datur a Deo? An & ista irrisoria petitio est, cum id ab eo petitur, quod scitur, ipsum non dare, sed ipso non donante esse in hominis potestate? Sicut irrisoria est etiam illa actio gratiarum, si ob hoc gratia agitur Deo, quod non donavit ipse, nec fecit . . . . An ab illo perseverantia nostra forte non poscitur? Jam hoc qui dicit, non meis disputationibus revocandus est.*

VI. Dico secundo. Gratia, quæ ad perseverantiam finalem requiritur, est speciale donum Dei a gratia habituali, & communibus auxiliis distinctum. Est contra Semipelagianos. Probatur primo ex August. supra laudato. Nam Justi, & Sancti omnes continue a Deo petunt actualis perseverantiæ donum, dum in oratione Dominica dicunt: *Adveniat regnum tuum*; imo & illud petere debent, ut ex Arausic. II. Can. 10. *Adjutorium Dei etiam renatis, & Sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.* Quid autem implorare deberent adjutorium Dei ad perseverandum, si non esset donum distinctum a gratia habituali, quam Justi habent; cum nemo petat ab alio, quod in sua potestate habet? Petunt ergo, quia, ut ait Cælestinus *Epist. ad Episcopos Galliæ Cap. 6.* sciunt, neminem, *etiam Baptismatis gratia renovatum, idoneum esse ad superandas Diaboli insidias, & ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bona conversationis acceperit.*

VII. Probo secundo. Perseverantia finalis tale donum est, ut qui illud habuerit, revera, & actu in finem usque perseveret; unde August. *de Dono persever. c. 6.* ait: *De illa enim perseverantia loquimur, qua perseveratur usque in finem; quæ, si data est, perseveratur usque in finem; si autem non est perseveratum usque in finem, non est data.* Atqui donum tale, ut, cui datum est, is perseveret usque in finem, est donum a gratia habituali, & communibus auxiliis distinctum; cum non omnes Justi usque in finem perseverent: immo multi, qui tota fere vita in justitia permanserunt, in fine lapsi sunt; & e contra multi, qui tota vita justitia caruerunt, in fine adepti sunt; ergo &c.

VIII. Neque dicant Molina, & alii, dari quidem omnibus gratiam, & auxilia sufficientia, quibus possint usque ad mortem perseverare; sed quosdam bene iis uti, quosdam male: & ideo illos actu perseverare, non istos; unde actualis perseverantia non est donum a gratia, & communibus auxiliis distinctum.

IX. Nam hæc doctrina, si nil aliud addat, ponit actualem perseverantiam finalem in manu hominis, non Dei; & discretionem perseverantis, a non perseverante esse ex homine, non ex Deo contra illud Pauli 1. Cor. 4. v. 7. *Quis te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti?* ac posse gloriari, quasi non acceperit. Vel enim quod bene utatur usque in finem gratia communi, habet a Deo præparante voluntatem ejus præ altero; & hoc erit perseverantiæ donum a gratia communi distinctum. Vel quod bene utatur usque in finem, habet ex libero arbitrio absque speciali gratia, & sic se discernet, & habebit bonum usum finalem, quem a Deo non accepit.

Rursus: sequitur ex hac doctrina, Deum per gratiam sufficientem, ipsum vero actu perseverare potius esse a nobis, & a nostra voluntate: sicque tribui nobis id, quod est melius, quod in Pelagianis adeo reprehendit Augustinus. —— Et tandem Justos non debere a Deo petere actualem perseverantiam, nec pro ea gratias agere. Ut enim ait idem Augustinus Epist. 107. modo 217. ad Vitalem cap. 2. *Prorsus non oramus Deum, sed orare fingimus; si nos ipsos, non illum credimus facere, quod oramus. Prorsus non agimus gratias Deo, sed agere fingimus; si unde illi gratias agimus, ipsum facere non putamus.* Hoc autem falsissimum esse, docet S. Th. 3. *contra Gentes c.* 155. ubi ait, perseverantiam finalem nos quotidie a Deo petere illis Dominicæ orationis verbis: *Adveniat Regnum tuum.* Immo S. August. *lib. de Dono persever. a c. 2. usque ad 6.* ex Cypriano probat, in omni petitione præfatæ orationis (excepta illa *Dimitte nobis debita nostra*) perseverantiæ donum a Deo nos postulare.

X. Probatur tertio ratione D. Thom. 3. *contra Gentes cap.* 115. dicentis: *Omne, quod de se est variabile, ad hoc, quod figatur in uno, indiget auxilio alicujus moventis immobilis: homo autem variabilis est, & de malo in bonum, & de bono in malum: ad hoc igitur ut immobiliter perseveret in bono, indiget auxilio divino.* Et 2. 2. q. 137. *art.* 4. de Perseverantia, ait: *Perseverantia duplicitter dicitur. Uno modo pro ipso habitu perseverantiæ, secundum quod est virtus: & hoc modo indiget dono habitualis gratiæ, sicut & cætera virtutes infusæ. Alio modo potest accipi pro actu perseverantiæ durante usque ad mortem: & secundum hoc indiget non solum gratia habituali, sed etiam gratuito Dei auxilio conservantis hominem in bono usque ad finem vitæ . . . . Quia cum liberum arbitrium de se sit vertibile, & hoc ei non tollatur per habitualem gratiam præsentis vitæ; non subest potestati libero arbitrii, etiam per gratiam reparati, ut se immobiliter in bono statuat, licet sit in potestate ejus, quod hoc eligat. Plerumque enim cadit in nostram potestatem electio, sed non executio.* S. Doctor. Ex quibus sic conficitur ratio. Quod de se est vertibile de bono in malum, non potest immobiliter se figere in bono, in eoque perseverare, nisi auxilio alicujus moventis immobilis: sed liberum arbitrium hominis, etiam per gratiam habitualem præsentis vitæ reparatum, adhuc manet vertibile de bono in malum; ergo non poterit actu perseverare immobiliter in bono usque ad finem, nisi auxilio Dei moventis immobilis.

XI. Hoc docuerat prius S. Augustinus *lib. de Correp. & gratia cap.* 12. his verbis: *Tantum quippe Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum* (Justorum) *ut ideo possint, quia sic volunt; ideo sic volunt, quia Deus operatur, ut velint. Nam si in tanta infirmitate vitæ hujus (in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam, perfici virtutem oportebat) ipse relinqueret voluntas, ut in adjutorio Dei, sine quo perseverare non possunt, manerent, si vellent; inter tot & tantas tentationes, infirmitate sua voluntas ipsa succumberet: & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate, nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter, ac insuperabiliter ageretur: & ideo quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur.* Ecce Augustinum, & Thomam impossibile judicantes, quod voluntas infirma prævideatur bene usura auxilio *sine quo*, seu sufficienti in quacumque occasione, & usque in finem perseveratura; nisi accedat auxilium *quo*, seu efficax, quo *indeclinabiliter*, & *insuperabiliter* agatur, & ita perseverans fiat in bono.

Quibus adhærens Trident. *Seff. 6. c.* 13. perseverantiæ doni infallibilitatem, & efficaciam, non a consensu voluntatis humanæ prævisso ut futuro, sed a divina omnipotentia petit: ait enim citato Capite (quod est de perseverantiæ munere) tale donum *Aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui potens est, eum, qui stat, statuere, ut perseveranter stet, & eum, qui cadit, restituere.* Et hoc *Canon.* 16. vocat *Magnum usque in finem perseverantia donum.* Et tandem *Can.* 22. definit: *Si quis dixerit, justificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.*

XII. His omnibus accedit: quod si actualis perseverantia usque in finem ex prævisione boni usus gratiæ usque in finem pensanda foret, jam posset reddi ratio, cur iste perseveret usque in finem, alius non; quia nimirum iste prævisus fuit bene usurus gratia finaliter, alius non; atqui hujus nemo unquam aliam rationem assignare valuit, nisi inscrutabilia judicia Dei; unde S. Augustin. lib. de Corrept. & grat. cap. 8. *Si consteris* (inquit) *donum Dei esse perseverare in bono usque in finem: cur hoc donum ille accipiat, ille non accipiat, puto, quod mecum pariter nescis; & ambo hic inscrutabilia judicia Dei penetrare non possumus.*

XIII. Dico tertio. Perseverantia finalis est speciale donum, non in iis tantum, qui, post acceptam justificationis gratiam, diu in ea perseverarunt; sed & in iis, sive adultis, sive parvulis, qui, post acceptam sive per Baptisma, sive per pœnitentiam justificationis gratiam, statim, sive paulo post moriuntur. Probatur ratione fundamentali. Effectus providentiæ specialis; habens infallibilem connexionem cum gloria, est, in quocumque reperiatur, donum Dei speciale a gratia habituali, & communibus auxiliis distinctum (quia hæc, utpote Electis, & Reprobis communia, non sunt effectus providentiæ specialis prædestinativæ) sed perseverantia finalis, etiam in parvulis, vel adultis, qui post acceptam justificationem per Baptisma, vel pœnitentiam, statim, vel paulo post moriuntur, est effectus specialissimus providentiæ specialis prædestinativæ, & habet infallibilem connexionem cum gloria; ergo est speciale donum cuicumque detur &c.

XIV. Explicatur hoc. Quod adultus, post acceptam gratiam, statim, vel post breve tempus moriatur: quod puer fonte Baptismatis regeneratus, antequam ad usum rationis perveniat, morte rapiatur, specialis Dei gratia est, & effectus providentiæ prædestinativæ: quæ cum utrumque ad salutem ordinaverit, disponit utriusque mortem pro tempore, quo sunt in gratia, & non sinit, eos diutius vivere; ne expositi gravibus tentationibus, & subjecti vertibilitati arbitrii, eam, peccando antequam moriantur, amittant, juxta illud Sapientiæ 4. vers. 11. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius*; ergo perseverantia finalis sive in adultis, sive in parvulis, qui, post acceptam gratiam, statim, vel post breve tempus moriuntur, specialis gratia est.

XV. Quare August. l. 1. de Dono persev. cap. 1. *Hanc* (inquit) *certe, de qua nunc agimus, perseverantiam usque in finem, nullo modo habuisse dicendus est, qui non perseveraverit usque in finem: potiusque hanc habuis unius anni fidelis, & quantum infra cogitari potest, si donec moriatur, fideliter vixit; quam multorum annorum, si exiguum temporis ante mortem a fidei stabilitate defecit.* Ubi vides Augustinum statuere perseverantiæ finalis donum, non in tempore, quo quis perseverat in gratia, sed in eo, quod fideliter vivat, donec moriatur, quamvis uno tantum anno, vel infra, puta, uno die, una hora tantum in fide vixerit. Et *cap.* 17. de Parvulis, ait, *Sed mirabilior, & fidelibus evidentior largitas bonitatis Dei est, quod etiam parvulis, quibus obedientia non est, illius ætatis ut detur, datur hæc gratia.*

§. III.

Contrariæ Rationes.

XVI. Contra secundam Assertionem objiciunt primo. Quod datur omnibus, non est donum speciale; nam commune, & speciale opponuntur: atqui perseverantia, quantum est ex parte Dei, datur Justis omnibus. Sola enim ratio, cur nonnulli non perseverent, est quia nolunt: possent quippe perseverare, si vellent, idest si auxiliis gratiæ habituali annexis cooperari vellent, actu & revera perseverarent, juxta celebrem Augustini sententiam *lib. de Correp. & gratia cap.* 7. dicentis: *Justior enim videtur excusatio dicentium, non accepimus audientiam; quam dicentium, non accepimus perseverantiam: quoniam potest dici: Homo, in eo, quod audiveras, & tenueras, in eo perseveraret, si velles*; ergo &c.

XVII. Respondeo, neg. min. Licet enim concedam, solam rationem, cur nonnulli non perseverent, peti ex eorum libero arbitio; nempe, ex cupiditate, quam plena & efficaci voluntate vincere nolunt: inde tamen non sequitur, illis, quantum est ex parte Dei, donum perseverantiæ dari. Nam si eis daretur, cupiditatem illam vincerent; cum gratiam cum morte sic conjungat, ut qui illud a Deo acceperit, infallibiliter perseveraret. Unde August. lib. de Dono Persever. cap. 1. *Hanc certe* (inquit) *de qua agimus, perseverantiam, qua in Christo perseveratur usque in finem, nullo modo habuisse dicendus est, qui non perseveravit usque in finem.* Et cap. 6. *de illa perseverantia loquimur, qua perseveratur usque in finem; quæ si data est, perseveratum est usque in finem: si autem non est perseveratum usque in finem, non est data. Non itaque dicant homines, perseverantiam cuique datam usque in finem, nisi cum ipse venerit ista; & perseverasse*, cui data est, *repertus fuerit usque in finem &c.* Ita S. Doctor respondens Semipelagianis; qui, ut refert Hilarius (*Epist. ad August.*) ægre ferebant, quod solis Sanctis daretur donum, quo non solum perseverare possent, sed etiam perseverantes fierent: aliis vero omnibus solum daretur adjutorium, non quo perseverantes fierent, sed sine quo perseverantes esse non possent; asserentes, ex hoc homines in desperationem adduci.

XVIII. Quod vero additur, nimirum, quod homines justi, si vellent cooperari auxiliis gratiæ annexis, de facto perseverarent, distinguendum est. Si vellent, voluntate tamen per auxilium speciale præparata, conc. antec., voluntate per auxilium speciale non præparata, nego ant. Duo complectitur hæc responsio. Unum, voluntatem non velle perseverare, nisi a Domino præparata fuerit. Alterum, præparationem illam positam esse in auxilio speciali, quod semper efficiat ut voluntas perseverare velit.

Primum celebre est apud Augustinum variis in locis, & præcipue *lib. de Gratia, & lib. arb. cap.* 16. ubi ait: *Certum est, nos mandata servare, si volumus: sed quia* præparatur voluntas a Domino, *ab illo petendum est; ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus. Certum est, nos velle, cum volumus; sed ille facit, ut velimus bonum, de quo dictum est, quod paulo ante posui*: Præparatur voluntas a Domino. *De quo dictum est*; A Domino gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet. *De quo dictum est*: Deus est, qui operatur in nobis velle. *Certum est, nos facere, cum facimus; sed ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati.* Quod confirmat *lib.* 1. *Retract. cap.* 10. ubi protestatur, quoties dixit, omnes homines fide imbutos ad mandata Dei servanda converti posse, si velint; se subintellexisse semper, si tamen voluntas eorum præparatur a Domino. *Non existimens* (inquit) *novi hæretici Pelagiani secundum eos esse dictum. Verum est enim omnino, omnes homines hoc posse, si velint: sed præparatur voluntas a Domino.*

Alterum etiam, quod voluntas, ut velit perseverare, præparetur per auxilium speciale distinctum a gratia, & auxiliis ei annexis efficaciter faciens illam velle, & perseverare, constat, tum ex allatis Augustini verbis: tum ex iis, quæ *lib. de Corrept. & gratia cap.* 8. Pelagianum arguens, dicit; *Si ad liberum arbitrium hominis pertinere dicis, ut perseveret in bono quisquam, vel non perseveret, non Deo donante, si perseveret, sed humana voluntate faciente; quid moliturus es contra verba dicentis:* Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua? *An audebis dicere, etiam rogante Christo, ne deficeret fides Petri, defecturam fuisse, si Petrus eam deficere voluisset, quasi aliud Petrus ullo modo vellet, quam pro illo Christus rogasset, ut vellet? Nam quis ignorat, tunc fuisse perituram fidem Petri, si ea, qua fidelis erat, voluntas ipsa deficeret, & permansuram, si eadem voluntas maneret? Sed quia præparatur voluntas a Domino: ideo pro illo Christi non posset esse inanis oratio. Quando rogavit ergo, ne fides ejus deficeret; quid rogavit, nisi, ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam voluntatem?* En quomodo S. Doctor, non ad præscientiam exploratricem, sed ad præparationem Dei recurrit, ut ostendat infallibilem Petri in fide perseverantiam.

XIX. Sed contra hæc dices. Si Justus non potest velle perseverare, nisi voluntas ejus præparetur a Domino per auxilium speciale; cum non sit in potestate Justi, hoc auxilium habere, quomodo verificabitur, eum posse perseverare, si velit?

XX. Respondeo in primis, quod sicut per gratiam habitualem, & virtutes annexas homo justus habet, ut possit non peccare; ita per eamdem habet, ut possit perseverare, si velit, etiam tunc, quando ei deest auxilium speciale: quoniam ejusmodi gratia, & virtutes tribuunt homini posse perseverare usque in finem, si velit; quamvis neque tribuant, quod actualiter velit, nec quod actualiter perseveret, nisi voluntas ejus specialiter præparetur, & adsit ei specialis continua Dei protectio, & gubernatio.

Et quidem (fateor) auxilium illud speciale, & specialis Dei protectio non sunt in potestate hominis justi; quasi vel subsit ejus potestati naturali, ei ad se advocare, vel etiam velle, aut desiderare auxilium, ad quod ista sequantur. Nam, ut ait August. *qu.* 2. ad Simplicianum: *Non potest effectus misericordiæ Dei esse in hominis potestate.* In potestate tamen hominis aliquomodo dicitur esse, quod ipse per Dei gratiam potest habere, & ab eo petere, ac obtinere: & hoc modo in hominis justi potestate dici potest esse, ut habeat auxilium ad perseverandum usque in finem necessarium, videlicet, illud impetrando vigiliis, eleemosynis, orationibus, bonis operibus, ut docet Tridentinum *Seff. 6. cap.* 13. & Augustinus *lib. de Dono Perseverantiæ cap. 6. & 7.*

Quamvis autem etiam ad orandum &c. ut oporet, requiratur adjutorium gratiæ Dei; attamen quoniam Justus quilibet gratiam sufficientem, qua potest, tum orare, tum alia bona facere: gratiam, nempe, justificantem, ac virtutes ei annexas, frequentesque inspirationes, excitationes, motiones, quibus (ut cum Dei gratia potest) bene utatur, Deus in eo perficiet quod cœpit, dabitque ulteriora ad perseverandum auxilia: ideo si hæc omittat, & auxilio ulteriori careat, suo vitio omittit, & sua culpa ulteriori illo auxilio caret. In quo, ne quis sapere velit, plusquam oportet, meminisse in primis debet, quod perditio nostra ex nobis sit; salus autem, seu auxilium ad salutem, ex Deo esse, ut dicitur Oseæ 13. *ver.* 9. & quod: *Liberum arbitrium ad malum sufficit sibi, ad bonum, nonnisi adjuverur a Deo*, ut loquitur August. *lib. de Cantico novo cap.* 8. Deinde, quod qui jam consecutus est gratiam habitualem, non potest per seipsum operari bonum, absque novo auxilio Dei moventis, & dirigentis; & quod Dei gratia non solum est necessaria ad incipiendum, sed etiam ad perficiendum id, quod per gratiam cœpimus.

XXI. Ex dictis facile quis percipere poterit, quomodo intelligendum sit illud Tridentini Seff. 6. cap. 11. *Deus namque sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.* Vel enim intelligitur de defertione proprie tali, qua Deus deserit hominem, ipsum sua gratia, & amicitia privando: quomodo intellexisse videtur Sanct. Prosper *ad sententiam 7. Gallorum*: & *Responf. 7. & 14. ad Objeff. Vincentianas*; & multi Recentiores intelligunt. Sic clarum est, Deum non deserere semel justificatum, ipsum gratia sua, & amicitia privando, nisi prius ab eo deseratur per peccatum mortale. Vel intelligitur de defertione improprie tali; ut perinde sit, Deum hominem justificatum deserere, ac ipsi non auxiliari, & non dare illi gratiam efficacem ad vitandum peccatum, sed permittere illi, ut peccet mortaliter. Sic Deus etiam non deserit, priusquam deseratur. Nam etsi Justus non proprie, & simpliciter deseratur Deum, quodammodo tamen deserit; quatenus gratiam sibi datam negligit, ea non bene utens, sicut cum Dei munere posset. Et quia aliquam similem negligentiam, seu culpam semper admittit Justus, priusquam Deus sinat ipsum peccare mortaliter; ideo etiam, juxta hunc modum, verum est, quod Deus non deserit Justum, nisi prius deseratur. Et huic intelligentiæ favente ejusdem Tridentini verba. Seff. 6. cap. 13. *Deus enim, nisi ipsi illius gratia defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere.* Ubi de gratia actuali, & efficaci loquitur: deserit enim Deum is quoque, qui bonas inspirationes, salutares cogitationes, ac pios animi motus, aliaque a Deo immissa negligit, non utens illis, sicut cum divino munere posset.

XXII. Quod si ulterius dicas. Cum bene uti gratia sufficiente, quales sunt salutares cogitationes, & pii motus, non sit, nisi ex gratia efficaci; cur hanc Deus non omnibus dat: sed aliquibus dat, & hi perseverant, aliis vero non dat, & hi cadunt?

XXIII. Respondeo, quod ubi venitur ad quærendum: quare Deus permittere voluit, quod iste divinæ gratiæ deesset, ac divinis donis non bene uteretur, labereturque in primam sive negligentiam, sive tepiditatem, vel aliam culpam, vel culpæ occasionem, ex qua præsciebat, illum mortaliter peccaturum; reprimenda est humana curiositas, & ad incomprehensibilia judicia Dei confugiendum cum Paulo, *Roman.* 11. *ver.* 22. dicente: *Vide ergo bonitatem, & severitatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris.* Et cum St August. lib. de Dono persever. cap. 13. *Et inchoandi, & usque ad finem perseverandi, gratiam Dei non secundum merita nostra dari; sed donari secundum ipsius secretissimam, eamdemque justissimam, beneficentissimam, sapientissimam voluntatem.* Et lib. de Corrept. & gratia cap. 8. *Si consteris, donum Dei esse, perseverare in bono usque in finem; cur hoc donum ille accipiat, ille non accipiat, puto, quod mecum pariter nescis: & ambo hic inscrutabilia judicia Dei penetrare non possumus.* Et S. Prosper Responf. 14. ad object. Vincent. *Cur autem* (inquit) *illum retineat, illum non retineat, nec possibile est comprehendere, nec licitum vestigare: cum scire sufficiat, & ab illo esse, quod statur, & non ab illo esse, quod ruitur.*

XXIV. Objiciunt secundo contra eamdem. Ut habeatur perseverantia, sufficit ponere gratiam habitualem cum auxi-

liis communibus, & causas inferentes mortem : quia his positis habetur conjunctio gratiæ cum morte ; ergo non requiritur donum speciale ab his omnibus distinctum.

XXV. Confirmatur primo. Ut homo perseveret in gratia per viginti annos, absque unione cum morte, non requiritur speciale donum a gratia, & communibus auxiliis distinctum: ergo neque requiritur, ut homo recenter justificatus post horam moriatur, & sic finaliter perseveret. Conseq. prob. Plus requiritur ad perseverandum in gratia per viginti annos, quia difficilius, & pluribus impedimentis obnoxium est, quam ad perseverandum solum per horam; ergo si ad primum non requiritur speciale donum, minus requiritur ad secundum.

XXVI. Confirmatur secundo. Homo habens gratiam, habet jus ad gloriam, quamdiu est in gratia: gratia enim est semen gloriæ, ut dicitur 1. *Joann.* 3. *ver.* 9. ergo continuatio gratiæ cum gloria est debita gratiæ. Ex debito enim, & non ex gratia, datur hæreditas habenti jus ad hæreditatem.

XXVII. Respondeo, neg. absolute ant. Omnia enim ibi assignata, esto sufficiant ad conjungendam gratiam cum morte, ut causæ per accidens, non tamen, ut causæ per se. Nec enim gratia cum communibus auxiliis, petit conjungi cum morte; nec morbus, aut aliæ causæ inferentes mortem, petunt ex se conjungi cum gratia. Quare ne dicatur, conjunctionem gratiæ cum morte esse effectum prorsus causalem, & fortuitum, necesse est ponere aliud donum distinctum, quo ita disponantur, & præparentur omnes causæ, ut tunc mors a causis naturalibus, vel violentis inferatur, quando homo existit in gratia.

XXVIII. Ad primam Confirm. nego conseq. Ad prob. dist. ant. Difficilius est, in potestate tamen nostra, conc. ant. aliter, nego antec. Dato igitur, quod plures difficultates, & impedimenta occurrant ad perseverandum per viginti annos: in potestate tamen nostra est, per vires gratiæ, & auxilia communia omnia illa impedimenta vitare, & a peccato abstinere, ut vidimus. At ad perseverandum per horam, conjungendo perseverantiam cum morte, requiritur, quod sic mors disponatur, ut nos eripiat e vita in hac hora, in qua sumus in gratia. Hoc autem in potestate nostra non est, neque gratiæ, sed solius Dei; estque effectus præcipuus specialis suæ dilectionis, quia vult nos salvos voluntate efficaci, ideoque donum ejus particulare, ac distinctum a gratia, & communibus auxiliis.

Negari potest etiam ant. Ostendimus enim, hominem lapsum, per longum tempus, in gratia perseverare, & a peccato abstinere non posse, sine speciali Dei auxilio. Quod confirmat S. Hieronymus *Epist. ad Ctesiphontem* monens nos: *Ut sciamus, nos nihil esse, nisi quod Deus donavit, in nobis ipse servaverit. Semper largitor, semperque donator est. Nihil sufficit, quod semel donaverit, nisi semper donaverit*. Et *lib.* 3. *adversus Pelagian.* circa initium, concedens, fieri posse, ut homo statim a Baptismate careat omni peccato: *Sed illud tempus* (inquit) *quando sine peccato est, nequaquam possibilitati humanæ, sed Dei gratiæ deputetur*. Multo ergo magis gratiæ speciali Dei deputabitur, quod perseveret finaliter.

XXIX. Ad Confirmat. nego conf. Esto enim homo, quamdiu est in gratia, habeat jus ad gloriam; non tamen habet jus, ut, quamdiu est in vita, conservetur in gratia, seu quod gratia continuetur cum morte: cum pro statu præsenti liberum ejus arbitrium non sit fixum in bono, sed vertibile de bono in malum. Quare quod quis a Deo sic protegatur, ut non amittat gratiam, cum adest mors, est maximum, ac specialissimum donum, præcipuusque prædestinationis effectus: sicut, e converso, quod aliquis permittatur mori in peccato mortali, est ultimus effectus reprobationis.

XXX. Objiciunt tertio. Omnis homo inexcusabiliter obligatur ad perseverandum usque ad finem vitæ; ergo debet habere potentiam ad perseverandum: nemo enim potest obligari inexcusabiliter ad id, quod non potest; ergo perseverantia non est donum speciale.

XXXI. Respondeo, conc. ant. & prim. conseq. neg. secundam. Ut enim diximus, esto homo cum gratia, & auxiliis ei annexis possit perseverare usque in finem, si velit; ut tamen de facto velit, & actu perseveret, eget auxilio speciali, & hoc est perseverantiæ donum.

Claritatis tamen gratia, dist. primum consequens. Habere debet potentiam sufficientem ad perseverandum, quantum ad id, quod perseverantia dicit de negativo, idest, non ponere obicem gratiæ per peccatum mortale, conc. conf. Potentiam efficacem, & quantum ad id, quod dicit de positivo; nempe, conjungere gratiam cum morte, nego conf. Est doctrina Sancti Thom. *Qu.* 24. *de Verit. art.* 13. *in corp.* dicentis: *Aliud est dicere, posse abstinere a peccato, & posse perseverare usque ad finem vitæ in abstinentia a peccato. Cum enim dicitur, aliquis posse abstinere a peccato, potentia fertur supra negationem tantum: ut scilicet aliquis possit non peccare. Et hoc potest quilibet in gratia existens, loquendo de peccato mortali: quia habenti gratiam non inest aliqua habitualis inclinatio in peccatum; quin potius inest ei habitualis inclinatio ad vitandum peccatum. Et ideo quando occurrit ei aliquid sub ratione peccati mortalis, ex habituali inclinatione dissentit ab illo; nisi in contrarium nitatur, concupiscentias sequendo, quas tamen non necesse habet sequi... Sed cum dicitur, iste potest perseverare usque ad finem vitæ in abstinentia a peccato, potentia fertur ad aliquid affirmativum; ut scilicet aliquis ponat se in tali statu, quod peccatum in eo esse non possit... Hoc autem non cadit sub potestate libri arbitrii; quia virtus motiva exequens ad hoc non se extendit. Et ideo homo causa perseverantiæ sibi esse non potest; sed necesse habet perseverantiam a Deo petere*. Hæc Div. Thom. valde notanda. Et hoc exemplo explicari possunt. Supponamus, quod Deus conservaret Justum per totam æternitatem, & relinquendo in ipso potentiam ad peccandum, decerneret tamen, nunquam illi permittere peccatum. Homo iste de facto nunquam peccaret: quia tamen, utpote potens peccare, esset indifferens ad peccandum, & non peccandum; pariter esset indifferens ad perseverandum, & non perseverandum: & sic nunquam haberet donum intrinsecum perseverantiæ, quia nunquam poneretur in statu, in quo esset impotens ad peccandum.

XXXII. Sed dices. Si in manu hominis non est, sine dono Dei, actu perseverare usque in finem, neque erit in manu Dei, dare perseverantiæ donum: sed hoc est absurdum; ergo &c. Maj. probatur. Ideo in manu hominis non est, perseverare, quia esto in manu ejus sit, abstinere ab omni peccato, non est in manu ejus, conjungere cum morte talem abstinentiam, & ponere se in statu, in quo non possit amplius peccare: sed esto in manu Dei sit mors, attamen, quod mors conjungatur cum abstinentia a peccato, a Deo non est, sed ex nobis; quia abstinentia a peccato, utpote libera, est ex determinatione voluntatis nostræ; ergo &c.

XXXIII. Respondeo, neg. maj. ad prob. dist. min. Ex determinatione voluntatis creatæ, præparatæ a Deo faciente, ut abstineat, conc. min., aliter, nego min. Verum ergo est, quod libera abstinentia a peccato existit ex determinatione voluntatis nostræ: hæc tamen determinatio supponit determinationem Dei, qua fit, ut de facto velit abstinere, & ex qua, si sit conjuncta decreto dindi gloriam, descendit etiam decretum conjungendi abstinentiam a peccato cum morte: unde Deus ad utrumque determinat, & ad abstinentiam a peccato, & ad conjungendam eam cum morte. Creatura autem se determinat quidem, modo dicto, ad abstinendum a peccato; non tamen determinat Deum ad conjungendam cum abstinentia a peccato mortem: sicque donum perseverantiæ a Deo est.

XXXIV. Contra tertiam Assertionem objici potest, Fieri potest, quod Justus statim moriatur post acceptam justitiam; cum ergo iste non acceperit auxilium ad perseverandum, consequens fit, non omnem Justum tali auxilio indigere. Et hoc confirmari potest exemplo parvulorum, qui post acceptum Baptisma decedunt.

XXXV. Respondeo, justum, qui statim post acceptam justitiam moritur, majori auxilio diverso a gratia justificante præservari, ac finaliter perseverare: quia singulari Dei providentia sic per mortem ordinatur ad salutem, ut a tentationum periculis prorsus liberetur. Rursus; licet gratiæ infusio secundum se considerata sit beneficium generale ordinis supernaturalis; infusio tamen gratiæ ex intentione, ut cum morte conjungatur, speciale beneficium est: quia huic conjunctioni infallibiliter annexa est gloria, & ex ejus intentione procedit. Similiter mors, licet secundum se non sit donum Dei, sed potius pœna communis primi peccati; ut tamen volita ad habendum statum immobilitatis in gratia, & ad gloriam obtinendam, est effectus specialis providentiæ prædestinativæ: sicut est ipsa beatitudo, ad quam efficaciter perducit. Unde S. Augustinus lib. 13. de Civit. Dei cap. 6. *Tantum* (inquit) *Deus gratiam fidei præstitit; ut mors, quam constat vitæ esse contrariam, instrumentum fieret, per quod transiretur ad vitam*. Idem dico de parvulis decedentibus post Baptisma, ut superius observatum est.

§. IV.

De Gratia in Statu Naturæ Integræ ad perseverandum requisita.

XXXVI. Dico. Homo in statu innocentiæ, præter auxilia debita connaturaliter integritati naturæ, gratiæ habituali, & virtutibus infusis, a quibus habebat, ut posset perseverare; indigebat alio speciali auxilio, quo perseveraret usque in finem status viæ. Est contra Jansenium, & alios Recentiores. De hac aliqua diximus *Tom.* 1. *in* 1. *par. qu.* 6. *de Scientia futur. condit. Dub.* 8. §. 2. ubi etiam ostendimus, auxilium illud fore suapte natura efficax, non ex prævisione.

Modo probatur primo ex S. August. Tam *in Enchiridio cap.* 106. dicente: *Etsi peccatum in solo libero arbitrio erat constitutum; non tamen justitia retinenda sufficiebat liberum arbitrium, nisi participatione immutabilis boni divinum adjutorium præberetur*. Et cap. 107. *Sic factus est homo rectus, ut manere in ea rectitudine posset, non sine adjutorio divino*. Tum Epist. 106. modo 186. ad Paulinum, ubi cap. 11. *Natura* (inquit) *humana, etiamsi in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo se ipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret*. Unde infert: *Cum igitur sine Dei gratia salutem non possit custodire, quam accepit; quomodo sine Dei gratia potest reparare, quam perdidit?* Ex quibus S. Augustini verbis Conc. Arausican. II. *Canonem* 19. composuit. Graviam ergo ad actu perseverandum in homine innocente requirit, non habitualem solum, non sufficientem solum; hanc enim habuit: sed actualem, qua perseveraret, quæ quia illi defuit, ideo non perseveravit.

XXXVII. Hinc S. Thomas hac *qu.* 109. *art.* 10. *ad* 3. ex eodem S. August. *lib. de Nat. & grat. cap.* 43. & *lib. de Correp. & gratia cap.* 12. docet: Quod *homo in primo statu accipit donum, per quod perseverare posset, non autem accepit, ut perseveraret*. Ex quo infert, donum Christi esse majus, quam delictum Adæ, dicens: *Nunc autem per gratiam Christi multei accipiunt, & donum gratiæ, quo perseverare possunt, & ulterius eis datur, quod perseverent*. Et addit: *Et tamen facilius perseverare poterat in statu innocentiæ, in quo nulla erat rebellio carnis ad spiritum, quam*

quam nunc possimus: quando reparatio gratiæ Christi, etsi sit inchoata quantum ad mentem, nondum tamen est consummata quantum ad carnem, quæ erit in Patria; ubi homo non solum perseverare poterit, sed etiam peccare non poterit. Idem docet *Qu.* 27. *de Verit. art.* 5. *ad* 3. ubi docet homo in illo statu licet non indiguisset ultra gratiam habitualem divina operatione, quæ operatur in nobis, propter infirmitatem naturæ, indigebat tamen ad perseverandum *divina providentia eum dirigente, & adjuvante*.

XXXVIII. Ratio autem eadem est, ac supra ex D. Thom. 3. *contra Gent. cap.* 155. & 2. 2. *qu.* 137. *art.* 4. nempe, variabilitas, & vertibilitas liberi arbitrii. Cum enim in illo statu liberum hominis arbitrium per gratiam, & alia dona gratiæ annexa, non esset fixum, & firmatum in bono, sed variabile, ac vertibile maneret de bono in malum: sicut rei eventus in Adamo, & in Angelis probavit: ideo ulteriori auxilio opus erat, quo figeretur in bono, in eoque immobiliter perseveraret. Unde de Angelis, qui in bono perseverarunt, dicit Aug. *lib.* 12. *de Civit. Dei cap.* 9. accepisse majus aliquod auxilium, quod qui ceciderunt, non acceperunt: *istis* (inquit) *mala voluntate cadentibus, illi amplius adjuti, ad eam beatitudinis plenitudinem, unde se nunquam casuros certissimi fierent, pervenerunt*.

Quibus alia accedit urgentissima ratio. Nam perseverantia in Adam, & Angelis, qui ceciderunt, fuisset effectus infallibilis prædestinationis eorum: atqui effectus infallibilis prædestinationis creaturæ rationalis, in quocumque statu sit, semper est a providentia speciali electiva unius præ alio ad gloriam, & præparativam mediorum, quibus certissime ad eam perducatur; ergo non poterat non esse ex speciali auxilio.

XXIX. Nec dicas cum Jansenio, quod si Adam in statu innocentiæ perseveraffet, discretio hominum salvandorum, non fuisset ex speciali gratia, nec a Deo: sed a libero arbitrio, sive ab eorum merito, ut prævisio, priusquam eos prædestinaret; dicente Augustino *lib. de Correp. & gratia cap.* 11. quod Adamo *dederat, & adjutorium, sine quo in ea bona voluntate non posset permanere si vellet; ut autem velles, in ejus libero reliquit arbitrio*: igitur perseverare in Adamo non fuisset effectus specialis providentiæ.

XL. Nam contra est. Primo. Eadem enim est ratio quantum ad hoc de hominibus in statu innocentiæ, ac de Angelis in statu viæ, ut fatetur Jansenius: ac discretio bonorum, & malorum Angelorum fuit ex gratia speciali Dei, non ex merito eorum antecedenter prævisio; ergo &c. Minorem tradit Augustinus ipse *lib.* 11. *de Civit. Dei cap.* 19. dicens: *Inter Sanctos Angelos, & immundos fuisse discretum, ubi dictum est: & divisit Deus inter tenebras, & lucem*. Et addit: *Solus quippe Deus ista discernere potuit*. Hinc *Apoc.* 7. *ver.* 12. omnium Angelorum vox est: *Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorum*. Quibus omnium bonorum ad Dei Angeli omnes gloriam referunt, ac de illis ei gratias agunt.

Contra secundo. Quia cum nulla creatura rationalis per seipsam habeat jus ad beatitudinem supernaturalem; omnia merita, seu media, quibus ad eam efficaciter ordinatur, sunt effectus gratuitæ electionis Dei, effectus autem nequit præviderí futurus ante suam causam.

XLI. Neque obest, Augustinum dixisse, quod, ut homo vellet perseverare, Deus in ejus reliquerat arbitrio. Nam in primis S. Doctor non dicit, Deum ita reliquisse Adami arbitrio, ut ad perseverandum speciali gratia ulteriori non indigeret; sed solum contraponit velle perseverare, ad posse perseverare: cum enim posse perseverare non sit in ejus arbitrio, sed Dei solius donum sit; velle tamen perseverare ejus arbitrio subest, gratia tamen Dei adjuto. Unde ad illa verba Ecclesiastici 15. v. 14. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui*, dicit S. Thomas 1. par. qu. 22. art. 2. ad 4. *Quod in hoc, quod dicitur; Deum hominem sibi reliquisse, non excluditur homo a divina providentia: sed ostenditur, quod non præstitur ei virtus operativa determinata ad unum, sicut rebus naturalibus, quæ aguntur, quasi ab altero directa in finem, non autem seipsas agunt, quasi se dirigentia in finem . . . . . Sed quia ipse actus liberi arbitrii reducitur in Deum sicut in causam; necesse est, ut ea, quæ ex libero arbitrio fiunt, divinæ providentiæ subdantur*. Uno verbo: ad non perseverandum, sibi solus sufficiebat Adam: ad perseverandum vero non sibi sufficiebat sine Dei adjutorio. Ita S. August. *lib. de Perfect. Just. cap.* 3. ad illa verba Eccles. 15. ver. 17. *Apposui tibi aquam, & ignem, ad quod vis porrige manum tuam*; quo textu abutebatur Pelagius: *Manifestum* (inquit) *est, quod si ad ignem manum mittit, & malum, ac mors ei placet: id voluntas hominis operatur: si autem bonum, & vitam diligit, non solum voluntas id agit, sed divinitus adjuvatur. Sufficit enim sibi oculus ad non videndum, hoc est, ad tenebras: ad videndum vero, lumine suo non sibi sufficit; nisi illi extrinsecus adjutorium clari luminis præbeatur*.

XLII. Deinde dico quod cum S. Augustinus dicit, Adamum habuisse in libero arbitrio velle perseverare; solum intendit declarare facilitatem, quam, ratione integritatis naturæ perfecte subjicientis partem inferiorem superiori, & superiorem Deo, habeat, ut vellet perseverare. Quare idem c. 11. *Ille* (inquit) *non opus habeat eo adjutorio, quod implorant Sancti, cum dicunt*: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ &c. *Quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum... Ille vero nulla rixa a seipso adversus seipsum tentatur, atque turbatur, in illo beatitudinis loco suam secum pace fruebatur*. Ita explicat hunc Augustini textum, cui maxime Jansenianí fidunt, S. Thom. 2. 2. *qu.* 137. *ad* 3. his verbis: *Sicut Augustinus dixit in lib. de Corrept. & grat. cap.* 11. *primo homini datum est, non ut perseveraret, sed ut perseverare posset per liberum arbitrium; quia nulla corruptio tunc erat in humana natura, quæ perseverandi difficultatem præberet*. Solum ergo intendit S. Augustinus excludere a primo homine necessitatem gratiæ sanantis, qualis in nobis requiritur; non tamen necessitatem specialis auxilii figentis, ac firmantis in bono liberi ejus arbitrii vertibilitatem.

§. V.

Quorumdam Resolutio circa Donum Perseverantiæ.

XLIII. Quæres primo: In quo consistat donum perseverantiæ.

Dico, donum perseverantiæ finalis consistere in conservatione gratiæ habitualis, & conjunctione ejus cum morte imperata ex intentione efficaci glorificandi. Probo. Tum quia: his positis, habetur actualis perseverantia. Neque Augustinus sive in parvulis, sive in adultis requirit aliud ad perseverandum, quam decessum in gratia; qui nil aliud est, quam conjunctio gratiæ cum morte. Tum etiam, quia: in eo formaliter situm est donum perseverantiæ, quo perseverantes a non perseverantibus distinguuntur: atqui non distinguuntur in alio, nisi in eo, quod talis est providentia circa ipsos, ut infallibiliter moriantur in gratia; cum non perseverantes interdum plus habeant gratiæ, & donorum Dei in hac vita; ergo &c.

XLIV. Ex his colligitur primo: donum perseverantiæ non consistere, neque in diuturna conservatione gratiæ seorsim a morte, neque in dispositione mortis seorsim sumpta. Mors enim omnibus hominibus naturalis est: & quod aliquis moriatur ante usum rationis, est effectus providentiæ generalis. Similiter, quod gratia conservetur per longum tempus, est quid commune etiam multis, qui prædestinati non sunt. Consistit ergo in complexo, seu in conjunctione utriusque, gratiæ scilicet, & mortis. Licet enim nec gratia, nec mors excedant providentiam generalem; conjunctum tamen ex utroque ad altiorem providentiam pertinet: quatenus conjunctio utriusque non eligitur a Deo, nisi ex intentione gloriæ, & ex providentia speciali, qua aliquem ad gloriam ordinavit præ alio. Et propterea donum specialissimum est: quia alia dona, quæ Deus confert Prædestinatis, absolute stare possunt sine collatione gloriæ: ac conjunctio gratiæ cum morte in præsenti providentia conjungi non potest cum carentia gloriæ.

XLV. Colligitur secundo: donum perseverantiæ finalis esse distinctum ab eo, quod datur ad diu perseverandum in bono. Illud enim est effectus proprius prædestinationis, & solis Prædestinatis conceditur: illud vero secundum se non est effectus prædestinationis, sed providentiæ generalis; cum etiam Reprobis concedatur.

XLVI. Colligitur tertio: perseverantiam, pro formali, esse ejusdem rationis in omnibus; cum in omnibus importet conjunctionem gratiæ cum morte, ex intentione efficaci glorificandi imperatam: pro materiali vero, diversa in diversis importare. Nam in iis, qui sine usu rationis decedunt, dicit solam Dei providentiam ita omnia disponentem; ut mors accidat, antequam gratia possit amitti. In aliis vero dicit collationem variorum auxiliorum, vel ad resipiscendum a peccato; vel ad vitanda peccata, & superandas tentationes, & longo tempore in bono persistendum: vel, & quidem maxime, ut homo in gratia existat pro eo tempore, quo ex speciali Dei dispositione mors accidere debet.

XLVII. Quæres secundo: An donum perseverantiæ finalis sit diversum a dono confirmationis in gratia?

Respondeo affirmative. Nam illud est commune omnibus Prædestinatis: illud specialissimum, quod Deus nonnisi B. Virgini, Apostolis, aliisque paucis concessisse creditur. Illud non tollit, nec ligat potentiam peccandi, sed solum facit, ne homo peccet mortaliter in fine vitæ, & infallibiliter moriatur in gratia, quamvis absolute peccare possit: illud vero dat non posse peccare mortaliter, aut etiam venialiter juxta modum, quo datur. Quibusdam enim datur, ut non possint peccare neque venialiter; ut de B. Virgine supra diximus: aliis vero, ne possint quidem peccare mortaliter, non tamen venialiter, ut Apostoli.

XLVIII. Quæres tertio: An Deus sit paratus donum perseverantiæ omnibus conferre?

Negant quidam, & probant. Tum quia: Deus non est paratus omnibus dare beneficium prædestinationis; ergo nec donum perseverantiæ, quæ est proprius effectus illius. —— Tum quia: donum perseverantiæ non est necessarium, ut quis possit salvari, sed ut quis de facto salvetur: atqui non omnes de facto salvantur; ergo &c. Sicut de facto non est paratus Deus omnibus conferre donum confirmationis in gratia. —— Tum denique: quia Deus ab æterno decrevit, non conferre reprobis donum perseverantiæ, sicut nec alia auxilia efficacia ad salutem; ergo non est paratus ea illis dare.

XLIX. Attamen communiter tenetur pars affirmativa, quæ deducitur ex Tridentino *Sess.* 6. *cap.* 13. ubi dicitur, quod de munere perseverantiæ: *Nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine pollicetur; temersi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debeant. Deus enim, nisi ipsi illius gratia defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere*. Ergo Deus paratus est omnibus illud dare, nisi per illos steterit. —— Tum quia: in oratione Dominica fere tota, ut ex Augustino vidimus, perseverantiam petere jubemur. Quid autem juberemur omnes a Deo petere, quod non est paratus omnibus dare? —— Rursus: Deus est paratus omnibus

bus dare salutem; ergo est paratus omnibus ea conferre, quæ sunt ad salutem necessaria, inter quæ potissima est perseverantia. —— Denique. Deum esse paratum pertinet ad voluntatem antecedentem, esto non ad consequentem: alias non esset paratus omnibus dare salutem; ergo sicut voluntate antecedente omnibus vult salutem, ita eadem vult omnibus perseverantiam.

L. Nec nos terrent contrariæ rationes. Ad primam, nego conseq. Nam etiam gloria est effectus prædestinationis; & tamen illam conferre omnibus paratus est. —— Ad secundam, nego etiam cons. Deus enim non solum paratus est dare (immo de facto dat) auxilia sufficientia, quibus omnes perseverare possint, & salvari; sed etiam efficacia, quibus de facto salventur, nisi obicem ponant, inter quæ est donum perseverantiæ. Exemplum autem confirmationis in gratia non est ad rem. Hæc enim non est necessaria, ut quis de facto salvetur, vel ut possit salvari: & ideo non est mirum, si Deus non sit paratus omnibus illam dare. —— Ad tertiam partier, nego cons. Nam eodem modo probaretur, Deum non esse paratum dare gloriam Reprobis. Deus ergo, ut diximus, sicut vult voluntate antecedente omnes homines salvos: ita eadem voluntate paratus est dare omnibus necessaria ad salutem.

LI. Solet hic agitari: an Deus omnibus det auxilia sufficientia, seu gratiam dantem posse salvari. Sed de hoc abunde dictum est *Tom. 1. in 1. par. Qu. 2. de Voluntate Dei circa hominum salutem, toto Dubio* 3. ubi etiam *Dub.* 1. & 2. omnia, quæ de voluntate Dei, & Christi circa hominum salutem agitari solent, fuse pertractata sunt.

QUÆSTIO II.

De Divisione Gratiæ Actualis.

GRatia communiter primo dividitur in actualem, & habitualem. Quia vero gratia actualis comparatur ad habitualem sicut motus ad terminum; cum omnis gratia actualis habeat pro termino reddere hominem conjunctum Deo, quod per gratiam habitualem formaliter fit: ideo prius varias gratiæ actualis species examinare intendimus; & deinde quæst. sequenti, de gratia habituali sermonem instituere. Porro quia gratia actualis dividi solet in gratiam gratis datam, & gratiam gratum facientem: & ista in operantem, & cooperantem, in prævenientem, & subsequentem, in excitantem, & adjuvantem, & tandem in sufficientem, & efficacem; de singulis harum divisionum membris sigillatim in hac quæstione agendum erit.

DUBIUM I.

Quid sit gratia gratis data, & quotuplex.

§. I.

Resolutio prioris Partis.

I. CConvenientem esse divisionem gratiæ actualis in gratiam gratum facientem, & gratis datam, ostendit S. Thomas hic 1. 2. *qu.* III. *art.* 1. Cum enim gratia ad hoc ordinetur, ut homo reducatur ad Deum; hoc dupliciter contingere potest: vel, ut per eam ipse homo reducatur ad Deum, eique conjungatur, & hæc dicitur gratia gratum faciens. Vel, ut per eam cooperetur alteri ad hoc, quod ad Deum reducatur, & hujusmodi donum vocatur gratia gratis data: *Quia* (inquit S. Thom.) *supra facultatem natura, & supra meritum personæ homini conceditur. Sed quia non datur ad hoc, ut ipse per eam justificetur; sed potius, ut ad justificationem alterius cooperetur: ideo non vocatur gratum faciens. Et de hac dicit Apostolus* 1. *ad Cor.* 12. Unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem, *scilicet, aliorum.*

II. Ne autem dicatur, etiam gratiam gratum facientem esse gratis datam; ac proinde unum membrum hujus divisionis coincidere cum alio, contra regulas bonæ divisionis: secundum est, has duas gratiæ species non in eo distingui, & opponi, quod una sit gratia data, alia non, cum omnis gratia sit gratis data; sed in hoc, quod una sit gratis data tantum, & non etiam faciens hominem Deo gratum; altera sit gratis data; & faciat simul hominem gratum. Unde S. Thomas citato loco ad 3. *Gratia* (inquit) *gratum faciens addit aliquid supra rationem gratiæ gratis datæ, quod etiam ad rationem gratiæ pertinet; quia scilicet, hominem gratum facit Deo: & ideo gratia gratis data, quæ hoc non facit, retinet sibi nomen commune, sicut in pluribus aliis contingit: & sic opponuntur duæ partes divisionis, sicut gratum faciens, & non faciens gratum.*

III. Dico igitur. Gratia gratis dara est beneficium, seu donum a Deo collatum, quod per se, & directe ordinatur ad salutem aliorum procurandam, vel promovendam. Hac definitione gratia gratis data recte distinguitur a gratia gratum faciente: hæc enim *per se* conferitur ad salutem illius, cui conceditur; cum illa e contra ad salutem aliorum per se ordinetur. Dixi *per se*, & *directe*. Nam certum est, gratiam gratis datam, per accidens valere posse ad spiritualem utilitatem etiam homini, cui datur; si nimirum (quemadmodum debet) ea utatur, non ad ostentationem, sed ad Dei gloriam, & vera Dei, ac proximi dilectione, juxta illud Danielis 12. ver. 3. *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Similiter certum est, gratiam gratum facientem, si foras per bona opera se prodat, ad aliorum salutem, per accidens plurimum conferre, juxta illud Christi, Matth. 5. ver. 16. *Sic lueeat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in Cælis est.*

IV. Ex hactenus dictis colligitur: gratiam gratum facientem solum dari in eo, qui vel formaliter per gratiam habitualem conjungitur Deo, vel dispositive, ac initiative tendit ad dictam conjunctionem. Unde auxilia, quibus peccatores moventur adversus peccata odio, ac Deum justitiæ fontem diligere incipiunt, ad gratiam gratum facientem reducuntur. Gratia vero gratis data, quia per se solum data in bonum aliorum, nonnunquam in peccatoribus, & pravis hominibus esse potest: cum peccatores, etsi propriam salutem negligant, moveri a Deo possint ad salutem aliorum; sicut Balaamo, quamvis ariolo, & Idololatræ, donum prophetiæ concessit, *Num.* 22. Caiphas impius prophetavit, *Joann.* 11. & Sybillæ, etsi Ethnicæ, dono prophetiæ claruerunt, earumque vaticinia valde ab antiquis Patribus commendantur. Unde Christus, *Matth.* 7. *ver.* 22. legitur dicturus multis, qui in nomine suo Dæmonia ejecerunt, prophetaverunt, & virtutes multas fecerunt: *Nunquam novi vos.* Propterea ex solis miraculis &c. in hac mortali vita per aliquem factis, non potest certo concludi ejus sanctitas (nisi, ut Christus ea faciebat, in testimonium sanctitatis ejus facta sint) etsi non sit dubium, quin gratias miraculorum, & reliquas sæpius solis Justis Deus concedat, ut eos sibi charos esse patefaciat.

§. II.

Resolutio posterioris Partis.

V. DIco. Divisio gratiæ gratis datæ, in novem species ab Apostolo 1. *Corinth.* 12. *a ver.* 7. assignatas, est sufficiens, & adæquata. Ita S. Thomas hac *qu.* 111. *art.* 4. Probatur primo, referendo Apostoli verba. *Unicuique autem* (inquit) *datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii quidem per spiritum datur sermo sapientiæ: alii autem sermo scientiæ secundum eumdem spiritum. Alteri fides in eodem spiritu: alii gratia sanitatum in uno spiritu. Alii operatio virtuum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis, pro ut vult.* Quibus apparet, quod gratiæ gratis datæ species sunt, sermo sapientiæ, sermo scientiæ, fides, gratia sanitatum, operatio virtutum, prophetia, discretio spirituum, genera linguarum, interpretatio sermonum.

VI. Probo secundo ratione S. Thomæ *ibi*. Gratia gratis data ordinatur ad hoc, quod homo alteri cooperetur, ut reducatur ad Deum: cum autem homo ad hoc operari non possit, interius movendo (quod solius Dei est) sed solum exterius docendo, vel persuadendo, fit, ut tot debeant esse gratiæ gratis datæ species, quot sunt modi, quibus potest homo exterius cooperari, ut alius ad Deum reducatur: sed hoc novem prænumeratis modis contingere potest; ergo &c. Minor ab eodem S. Doctore probatur. Ad hoc, ut homo utiliter instruat alterum de rebus divinis, quæ sunt supra rationem, tria requiruntur. Primo quidem: quod homo sit fortitus plenitudinem cognitionis rerum divinarum, ut possit instruere alios. Secundo: ut possit ea probare, & confirmare. Tertio: ut possit ea convenienter, ac intelligibiliter proferre, ac pronunciare. Ad primum pertinet sermo sapientiæ, sermo scientiæ, & fides. Ad secundum gratia sanitatum, operatio virtutum, prophetia, discretio spirituum. Ad tertium genera linguarum, & interpretatio sermonum.

VII. Probatur, singula explicando. *Sermo sapientiæ* est ea gratia, qua quis accuratam habet notitiam rerum divinarum, cum promptitudine easdem aliis proponendi, explicandi, & defendendi: *Oportet* enim (inquit S. Thom.) *quod Doctor recte se habeat circa principales conclusiones scientiæ: & sic ponitur sermo sapientiæ, qua est cognitio divinorum.*

VIII. *Sermo scientiæ* est illa gratia qua quis talem habet rerum inferiorum notitiam; ut etiam per illas manifestare possit ea, quæ sunt Dei. Unde S. Thomas, ait: *Oportet, ut* (Doctor) *etiam abundet exemplis, & cognitione effectuum, per quos interdum oportet manifestare causas. Et quantum ad hoc ponitur sermo scientiæ, qua est cognitio rerum humanarum: quia invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.*

IX. Nota tamen: neque sapientiam, neque scientiam hic sumi, prout sunt dona Spiritus Sancti. Nam, ut diximus *Tom.* 1. *in lib.* 2. *Quæst.* 4. *de Donis Spiritus Sancti, Dub.* 2. §. 2. *nu.* 5. & docet Div. Thom. hac qu. 111. art. 4. ad 4. *Sapientia, & scientia non computantur inter gratias gratis datas, secundum quod enumerantur inter dona Spiritus Sancti; prout ea, quæ sunt sapientia, & scientia.... sed computantur inter gratias gratis datas, secundum quod important quamdam abundantiam scientiæ, & sapientiæ; ut homo possit non solum in seipso recte sapere de divinis, sed etiam alios instruere, & contradicentes revincere... Quia ut Augustinus dicit* 14. *de Trinit. cap.* 1. Aliud est scire tantummodo, quid homo credere debeat, propter adipiscendam vitam beatam: aliud est scire, quemadmodum hoc ipsum, & piis opituletur, & contra impios defendatur.

X. Gratia *Fidei* ea est, qua quis excellentem habet de rebus fidei certitudinem, & in illis constantiam; non solum in se, sed

sed simul est idoneus, eas aliis proponere, & eos de illis instruere: *Oportet enim* (ait D. Th. hic in corp.) *quod qui debet alium instruere in aliqua scientia, primo quidem, ut principia illius scientiæ sint ei certissima. Et quantum ad hoc ponitur fides; quæ est certitudo de rebus invisibilibus, quæ supponuntur ut principia in Catholica doctrina.*

XI. Notat tamen S. Th. ibidem ad 2. *Quod fides non numeratur hic inter gratias gratis datas, secundum quod est quædam virtus justificans hominem in seipso: sed secundum hoc, quod importat quamdam supereminentem certitudinem fidei; ex qua homo fit idoneus ad instruendum alios de his, quæ ad fidem pertinent.* Hisce tribus gratiis præclare imbutum fuisse B. Stephanum, testantur Acta Apost. c. 6. v. 5. ubi dicitur: *Et elegerunt Stephanum virum plenum fide*, hoc est, plenum intelligentia ad persuadenda Mysteria. Quare v. 10. Judæi *non poterant resistere sapientiæ, & spiritui, qui loquebatur.* Unde v. 8. dicitur: *Plenus gratia, & fortitudine.*

XII. Ad confirmandam vero fidei doctrinam, quatuor gratiis ornare solet Doctores suos Deus. Prima est *Gratia sanitatum*: qua quis veritatem, quam prædicat, confirmare potest, infirmis largiendo sanitatem, eisque fidem persuadere; non solum propter magnitudinem facti (quod pertinet ad operationem virtutum) sed etiam propter beneficium eis collatum. Quo pacto Petrus *Act.* 3. claudum, qui sedebat ad portam Templi, sanando traxit ad fidem.

XIII. *Operatio virtutum* est, qua quis in fidei confirmationem potest miracula facere; atque ita sola magnitudine facti persuadere veritatem divinam: cujusmodi sunt omnia, quæ Moyses in Ægypto fecit: cum Gedeon stare fecit Solem: quæ etiam ad terrorem, & punitionem incredulorum patrari solent; ut cum Petri objurgatione mortui ceciderunt Ananias, & Saphira.

XIV. *Prophetia* est gratia, qua res occultæ, præsertim futuræ, vel aliquoin a cognitione nostra valde remotæ, divina revelatione cognoscuntur, ut aliis manifestari queant.

XV. *Discretio spirituum* est ea gratia, qua quis potest intima cordis alterius ita penetrare; ut discernere possit, quid in corde alter gerat, & maxime quo spiritu moveatur ad loquendum, vel operandum.

XVI. Has quatuor gratiæ gratis datæ species ita exponit S. Thomas hoc art. 4. in corp. *Confirmatio autem in his, quæ subduntur rationi, est per argumenta; in his autem, quæ sunt supra rationem divinitus revelata, confirmatio est per ea, quæ sunt divinæ virtuti propria. Et hoc dupliciter. Uno quidem modo, ut Doctor Sacræ Doctrinæ faciat, quæ solui Deus facere potest in operibus miraculosis. Sive sint ad salutem corporum: & quantum ad hoc ponitur gratia sanitatum. Sive ordinentur ad solam divinæ potestatis manifestationem; sicut quod Sol fiat, aut tenebrescat, quod mare dividatur: Et quantum ad hoc ponitur operatio virtutum. Secundo: ut possit manifestare ea, quæ solius Dei est scire: & hæc sunt contingentia futura. Et quantum ad hoc ponitur prophetia; & etiam occulta cordium: & ad hoc ponitur discretio spirituum.*

XVII. Quia vero Sacer Doctor debet posse aliis manifestare ea, quæ sibi revelata sunt: ideo ponitur *Donum linguarum*, quod est gratia, qua ex peculiari Dei munere loqui potest diversis linguis? vel una lingua loquens facere, ut ab omnibus, etsi diversi idiomatis, intelligatur.

Et similiter *Interpretatio sermonum*, quæ est donum, quo obscuros sermonum sensus potest penetrare, atque aliis interpretari.

XVIII. Has duas gratiæ species ita D. Th. citato loco exponit: *Facultas autem pronunciandi potest attendi, vel quantum ad idioma, in quo aliquis possit intelligi: & secundum hoc ponuntur genera linguarum: vel quantum ad sensum eorum, quæ sunt proferenda: & quantum ad hoc ponitur interpretatio sermonum.*

XIX. Constat ergo, novem tantum gratias gratis datas admittendas esse. Nam ad plenitudinem scientiæ dantur solum tres: nimirum, *Fides* propter principia, *Sapientia* propter principales conclusiones, & *Scientia* propter effectus. Ad hoc vero, ut possit confirmare quæ docet, quatuor tantum necessariæ sunt Doctori: scilicet, *Gratia sanitatum* ob corporalem salutem, *Operatio virtutum* ad divinæ potentiæ ostensionem, *Prophetia* ob futura contingentia, & *Discretio spirituum* ad secreta cordium penetranda. Denique, ut possit dicenda proponere, requiruntur tantum duæ, nempe, *Genera linguarum* propter idioma, & *Interpretatio sermonum* propter sensum sententiarum.

XX. Alias tamen gratias gratis datas, præter novem enumeratas, dari sentiunt Vasquez, Bellarminus, & Suarez: nimirum, characterem Sacerdotalem, jurisdictionem in foro interno, & specialem assistentiam Spiritus Sancti Summo Pontifici, & Conciliis legitime congregatis promissam.

XXI. Sed verius dicendum est, ad intentum Apostoli novem tantum esse species gratiæ gratis datæ. Primo: quia hic solum intendit enumerare gratias extraordinarias, quas Spiritus Sanctus, prout vult, quibus vult, & quando vult, impartitur; unde subdit 1. Cor. 12. v. 11. *Hæc autem omnia operatur unus atque idem spiritus dividens singulis, prout vult*; & quas in Ecclesiæ exordio largiter effundebat, ut fides propagaretur: non vero de gratiis, quas ad ordinarium Ecclesiæ regimen, & administrationem quovis tempore tribuit, uti sunt character Sacerdotalis, jurisdictio spiritualis, assistentia Spiritus Sancti Pontifici, & Conciliis. Secundo: quia Paulus loquitur de gratiis, quæ sic sunt in aliorum utilitatem, sicque donantur gratis, ut non sit in libera hominis facultate eas consequi, etiamsi velit, sed ex sola Dei voluntate donentur: potestatem autem ministrandi Sacramenta multi, si velint, possunt accipere. Tertio: distinguendæ sunt cum eodem Apostolo 1. *Cor.* 12. *a v.* 4. divisiones gratiarum a divisionibus ministrationum, & operationum: hæ autem quomodo distinguantur, docet D. Th. *ibi lect.* 1. Nam gratia gratis data solum datur ad manifestationem, confirmationem, & promulgationem fidei, quod sufficienter præstatur per dictas novem species. Ministratio, seu ministerium dicit auctoritatem exercendi actum aliquem in ordine ad alios, operatio vero est executio illius ministerii: & ad hæc pertinere dicimus ea, quæ enumerant Suarez, & alii; sunt enim ministeria, & operationes ministerii, non vero ad gratias gratis datas in sensu Pauli.

XXII. Quæres? An præfatæ gratiæ gratis datæ sint in homine per modum habitus, an solum per modum motionis transeuntis?

XXIII. Respondeo, aliquas esse in homine per modum habitus, ut fidem, sapientiam, & scientiam; his enim ad arbitrium, & quando vult, utitur, quod signum est, esse in eo permanenter: alias vero esse in eo per modum motionis, seu impressionis actualis, quæ, producto effectu, statim desinit: cujusmodi sunt aliæ sex sequentes: his enim gratiis ad arbitrium uti non possumus, sed tunc solum quando a Deo movemur, quod de prophetia expresse docet S. Thomas 2. 2. *q.* 171. *a.* 2. ubi dicit, lumen propheticum esse in mente Prophetæ, sicut lumen Solis est in aere *per modum cujusdam passionis, seu impressionis transeuntis. Et hoc significatur Exodi* 33. Cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ &c. *Et* 3. *Reg.* 19. *dicitur ad Heliam*, Egredere, & sta in monte coram Domino, & ecce Dominus transit &c. *Et inde est, quod sicut aer semper indiget nova illuminatione; ita etiam mens Prophetæ semper indiget nova revelatione: sicut discipulus, qui nondum est adeptus principia artis, indiget, ut de singulis instruatur. Unde & Isaia* 50. *dicitur*: Mane erigit mihi aurem, ut audiam, quasi magistrum. *Et hoc etiam ipso modus loquendi prophetiam designat, secundum quod dicitur, quod* locutus est Dominus *ad talem, vel talem Prophetam: aut quod* factum est verbum Domini, *sive* manus Domini super eum: *habitus autem est forma permanens.*

XXIV. Aliquas gratias gratis datas esse in homine permanenter, aliquas vero solum transeunter; expressit S. Gregorius *Homil.* 9. *super Ezechiel.* ubi observat, quod Spiritus S., *Sap.* 1. stabilis simul, ac mobilis appellatur; & ait: *Quia in Sanctorum cordibus juxta quasdam virtutes semper permanet; juxta quasdam vero recessurus venit, & venturus recedit. In fide etenim, & spe, atque charitate, & in bonis aliis, sine quibus ad Cælestem patriam non potest veniri... perfectorum corda non desinit: in prophetis vero virtute, doctrina facundia, miraculorum exhibitione, Electis suis aliquando adest, aliquando se subtrahit.*

XXV. Ab hac tamen regula excipiendus est Christus; in quo hujusmodi gratiæ fuerunt per modum habitus. Idque primo: quia ejus humanitas erat instrumentum realiter hypostatice unitum divinitati: ideoque sicut talis unio erat permanens, & nunquam dissolvenda; sic etiam gratiæ gratis datæ, quæ talem unionem consequuntur, consentaneum erat, ut in ipso essent permanenter. Secundo: quia Christus erat præditus potestate, quam vocant Excellentiæ; ratione cujus imperio potiebatur in omnes creaturas, & de iis ad libitum suæ voluntatis disponebat: miracula, quando volebat, faciendo, Dæmonibus, morbis, ventis, ac mari imperando, ut legimus in Evangelio. *Et Luca* 6. *v.* 19. dicitur: *Omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.* Quibus ostenditur, virtutem, seu gratiam sanitatum fuisse in illo permanenter, & ab eo exisse, sicut lux exit a Sole.

DUBIUM II.

De Divisione Gratiæ Actualis in operantem, & Cooperantem.

§. I.

Divisio statuitur, & probatur.

INcipit D. Th. *q.* 111. dividere gratiam actualem gratum facientem in duas species; & hoc *a.* 2. dividit eam in operantem, & cooperantem, de qua divisione,

I. Dico primo. Convenienter dividitur gratia actualis in operantem, & cooperantem. Probatur primo auctoritate Augustini, qui *l. de Grat. & liber. arb. c.* 17. hanc divisionem tradit, & probat. Loquens enim de Apostolo Petro, dicensque, quod *ei non deerat charitas, quamvis parva, & imperfecta, quando dicebat* (Joan. 13. v. 27.) *Domine*, Animam meam pro te ponam. *Et quis* (inquit) *istam, etsi parvam, dare cœperat charitatem; nisi ille, qui præparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incipit; Quoniam ipse, ut velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens; propter quod ait Apostolus* (Philipp. 1. v. 6.) Certus sum, quoniam qui operatur in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu. *Ut ergo velimus, sine nobis operatur: cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus, nobiscum cooperatur. Tamen sine illo vel operante, ut velimus, vel cooperante, cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.*

II. Colligitur quoque ex Scriptura. Gratia quidem operans, ex illo Philipp. 2. v. 13. *Deus est enim, qui operatur in nobis velle, & perficere.* Et ex illo Isaiæ 26. vers. 12. *Omnia enim opera nostra operatus es nobis.* Utraque vero ex illo 1. ad Cor. 15. vers. 10. *Gratia Dei sum id, quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus la-*